

UDK: 329(497.5)SKH
070(497.5)"1982/1983"
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 5. 6. 2023.

Prihvaćeno: 29. 8. 2023.
DOI: <https://doi.org/10.22586/csp.v55i2.26584>

Partijski vrh Hrvatske i tjednik *Danas* 1982. – 1983. godine*

DAVOR MARIJAN
Hrvatski institut za povijest
Zagreb, Hrvatska
dmarijan66@gmail.com

Tema rada je tretman političkoga tjednika *Danas* od strane Predsjedništva Centralnoga komiteta Saveza komunista Hrvatske u prvoj godini njegova izlaženja, tijekom 1982. i 1983. *Danas* je počeo izlaziti u drugoj polovini veljače 1982., a već pola godine poslije postao je krupan politički problem. Tjednik se pojavio u razdoblju opće krize, s kritičkim, na trenutke i provokativnim pristupom izazvao je okoštalu i ostarjelu partijsku elitu odlučnu da brani svoj nedodirljivi položaj. U vrlo kratkom vremenu ustalio se na nakladi od oko 120.000 prodanih primjeraka, što svjedoči o njegovoj privlačnosti širokoj čitalačkoj populaciji, a s druge strane i utjecaju, što je zapravo zabrinjavalo partijski vrh. Pojavom *Danasa* počelo je nastajati kritičko javno mnijenje u socijalističkoj Hrvatskoj, što je dotad u većoj mjeri bila značajka Slovenije i Srbije. U obračun s tjednikom partijski vrh krenuo je u ljeto 1982. i privremeno ga je primirio početkom sljedeće godine. To je učinjeno smjenom glavnoga i odgovornoga urednika te dovođenjem novoga s mlađim pomoćnicima koji su bili na službenoj partijskoj liniji. Rezultat promjena bio je i drastičan pad naklade, što je tjednik doslovno svelo na životarenje i marginalan utjecaj.

Ključne riječi: Hrvatska; Savez komunista Jugoslavije; demokratski centralizam; politički tjednik *Danas*; mediji; javno mnijenje

Na samom kraju 1977. ugašen je *VUS – Vjesnik u srijedu* i Hrvatska je ostala bez relevantnoga političkog tjednika kakvog je imala više od trideset godina. Dvotjednik *Start* nije mogao popuniti tu prazninu, kao ni suhoparni tjedni *Vjesnikov* prilog *Sedam dana*. Ujesen 1980. rukovodstva Složene organizacije udruženog rada (SOUR), odnosno kuće „Vjesnik” zaključila su da postoje uvjeti za osnivanje novoga političkog tjednika. Za mandatara projekta imenovan je Joža Vlahović, komentator dnevnoga lista *Vjesnik*, a za njegova

---

* Rad je nastao u sklopu projekta „Rat, žrtve, nasilje i granice slobode u hrvatskoj povijesti 20. stoljeća – WarVic” (IP-2019-04-6673), koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

pomoćnika novinar, tada dopisnik u New Yorku, Dražen Vukov-Colić.¹ Kao mandatar „Projekta politički tjednik”, Vlahović je 12. veljače 1981. poslao nulti primjerak predsjednici Centralnoga komiteta (CK) Saveza komunista Hrvatske (SKH) Milki Planinc radi informiranja i s molbom da njega i njegove suradnike primi na razgovor.² Nulti primjerak tjednika, s nadnevkom 31. siječnja 1981., imao je ime *Zenit*.³ Formatom i grafičkim izgledom podsjećao je na zapadnonjemački *Der Spiegel*. Prvi razgovor s Milkom Planinc održan je vjerojatno početkom 1981., a drugi o istoj temi 1. veljače 1982. U razgovoru je spomenuto da je beogradski tjednik *NIN* donekle uzor za novi tjednik, no da žele biti drugačiji od njega.⁴ Nije objašnjeno što bi to konkretno značilo. Tada je već bilo odlučeno da se novi tjednik zove *Danas*, po uzoru na istoimenu časopis koji je 1934. u Beogradu izdavao Miroslav Krleža.⁵

Prvi broj tjednika *Danas* tiskan je 23. veljače 1982., čime je počeo najveći izdavački pothvat u Hrvatskoj tijekom 1980-ih. *Danas* je uz *VUS* vjerojatno i najvažniji tjednik u razdoblju komunizma u Hrvatskoj. Redakcija *Danasa* počela je rad kao radna jedinica Osnovne organizacije udruženog rada (OOUR) dnevnika *Vjesnik*. Glavni i odgovorni urednik bio je Joža Vlahović, a zamjenik Dražen Vukov-Colić. S 28 zaposlenih redakcija je do kraja lipnja narasla na 36 zaposlenika. Uz iznimku dvaju zaposlenika, svi su bili članovi SKH.⁶ Savjet lista konstituiran je potkraj svibnja 1982. Predsjednik je bio kustos Galerije suvremene umjetnosti, povjesničar umjetnosti Božidar Bek, član CK SKH. Član Savjeta bio je i predsjednik Poslovnoga odbora SOUR-a „Vjesnik” Marinko Gruić, također član CK SKH.⁷ Planom je bilo predviđeno da prosječna naklada u prvih šest mjeseci bude 110.000 primjeraka, a remitenda 17 posto, odnosno 91.300 prodanih primjeraka. Naklada je varirala, prvi je broj potpuno rasprodan, potom je slijedio pad prodaje, a od 23. broja, objavljenog 27. srpnja 1982., počeo je stalni rast naklade. U rujnu se naklada ustalila na oko 120.000 tiskanih primjeraka uz remitendu od oko 10 posto.⁸

¹ HR-HDA-1220-CK SKH, Predsjednik CKSKH, Kultura, Idejni rad (Vjesnik), kut. 29: Joža VLAHOVIĆ i Dražen VUKOV-COLIĆ, „Pokretačka odluka”, *Zenit*, 31. 1. 1981., 2, 10.

² HR-HDA-1220-CK SKH, Predsjednik CKSKH, Kultura, Idejni rad (Vjesnik), kut. 29: Projekat političkog tjednika SOUR „Vjesnik” od 12. 2. 1981. za Milku Planinc.

³ HR-HDA-1220-CK SKH, Predsjednik CKSKH, Kultura, Idejni rad (Vjesnik), kut. 29: *Zenit* od 31. 1. 1981.

⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, Predsjednik CKSKH, Idejno-političko informiranje (Sastanci s novinarima), kut. 19: Magnetofonski zapisnik razgovora drugarice Milke Planinc, predsjednice CKSKH sa članovima Redakcije političkog tjednika „Danas”, dana 1. 02. 1982. godine.

⁵ LASIĆ, *Krleža: kronologija života i rada*, 246-250.

⁶ „Impresum”, *Danas* (Zagreb), 23. 2. 1982., 2; HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD (*Danas*), kut. 96: Informativno politički tjednik „Danas” – Izvještaj o poslovanju za period I-VI 1982.; HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3418: Magnetofonski zapisnik sa 15. sjednice PCKSKH od 11. 10. 1982., 25/2.

⁷ „Savjet IPT ‘Danas’”, *Danas*, 1. 6. 1982., 3. Potvrda članstva u CK SKH u: *Informativni pregled* (Zagreb), br. 3/1982., 110-113.

⁸ HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD (*Danas*), kut. 96: Informativno politički tjednik „Danas” – Izvještaj o poslovanju za period I-VI 1982.; HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD (*Danas*), kut. 96: Analiza pisanja lista „Danas” od 1. do 31. broja (veljača-rujan).

Prema podacima ankete iz listopada 1982., *Danas* su najviše čitali zaposleni muškarci s visokom i višom školom u dobi od 25 do 40 godina. Na temelju ankete zaključeno je da tjednik čita ozbiljna, zainteresirana i kritična publika. Rezultati ankete objavljeni su istoga mjeseca uz poruku da „takva publika ne vuče žurnalizam na niske grane nego baš suprotno: potiče suvremenije, otvorenije, kreativnije i kritičnije novinarstvo”.⁹ U pitanju je bila „suptilna” poruka partijskom rukovodstvu na njihove optužbe da podilaženjem čitateljima podižu nakladu. U Centru CK SKH zaduženom za idejno-politička pitanja bilo je jasno što je svrha ankete i kome je rezultat zapravo upućen.¹⁰

Kontekst vremena u kojem je pokrenut *Danas*

Danas je počeo izlaziti u godini koja je nakon gušenja hrvatskoga proljeća vjerojatno bila najteža za Socijalističku Republiku Hrvatsku (SRH) od 1972. do 1990. Ekonomska kriza doimala se nezaustavljivom. Zbog pogrešne orijentacije gospodarstva na naftu i mazut, koji su od sredine 70-ih godina postajali sve skuplji, a nabavljalo ih se novim zaduženjima, i to kratkoročnim, Hrvatska je bila u najvećim problemima u Jugoslaviji. Te je godine bila na rubu stečaja, a potkraj godine izbio je i slučaj s gospodarskim kriminalom u naftnoj industriji INA-i u koji su bila upletena djeca nekolicine revolucionara i istaknutih partijskih funkcionara. U proljeće i ljeto 1982. održani su kongresi centralnih komiteta republika i konferencije pokrajinskih komiteta, a potom potkraj lipnja i XII. kongres Saveza komunista Jugoslavije (SKJ), prvi nakon smrti Josipa Broza Tita. Javnosti je prikazan dojam o velikom jedinstvu u partijskim redovima, a odmah po njegovu okončanju, na zatvorenoj sjednici novoga CK SKJ, pri izboru Dragoslava Draže Markovića za člana Predsjedništva izbile su podjele i posve drugačija slika, koja se pokušala zataškati. Godinu dana prije, u proljeće 1981., izbila je pobuna Albanaca na Kosovu, što je dugoročno usmjerilo tijek zbivanja, pa je kontinuitet krize bio temeljna značajka Jugoslavije u 1980-ima.¹¹ Takvo stanje, bez konkretnih pomaka u poboljšanju i bez neupitnoga autoriteta na razini države, pogodovalo je stvaranju javnoga mnijenja i nastojanju dijela medija da kritički pristupe socijalističkoj zbilji. Partija je takav pristup proglašavala pokušajem stvaranja partnerske pozicije medija prema njima, što se sprječavalo demokratskim centralizmom, koji je bio obvezan i za novinare-komuniste,¹² a gotovo svi relevantni bili su članovi

⁹ Grozdana MANCE, „Tko čita ‘Danas’”, *Danas*, 19. 10. 1982., 40-41.

¹⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: Informacije o pisanju štampe Centra CK SKH za informiranje i propagandu od 3. 2. 1983., 156-157.

¹¹ BILANDŽIĆ, *Hrvatska moderna povijest*, 715-720; MARIJAN, *Slom Titove armije*, 73-74; RISTANOVIĆ, *Kosovsko pitanje 1974-1989*, 181-243, 318-320; KLASIĆ, *Mika Špiljak: revolucionar i državnik*, 173-182. O izboru D. Markovića više kod: ĐEKIĆ, *Upotreba Srbije*, 87-92 i SELINIĆ, *Srbija 1980-1986*, 26-40.

¹² „Demokratski centralizam znači demokratsku pripremu donošenja odluka i obavezu svih članova da odluke donesene većinom prihvaćaju i provode.” *Jedanaesti kongres Saveza*

Partije. Političkim se temama bez članstva u Savezu komunista nije bilo ni moguće baviti.¹³ U SKH su u listopadu 1981. bili jako nezadovoljni stanjem u dijelu medija, davanjem prostora osobama koje su smatrane problematičnima, iako su često u pitanju bili istaknuti revolucionari ili osobe relevantne u kulturi i znanosti. Stanje se smatralo ozbiljnim, pa su na sjednicu pozvali i bolesnoga Vladimira Bakarića da kaže neku riječ i usmjeri ih u vezi s postupanjem prema njima.¹⁴

Problem koji je mučio Predsjedništvo CK SKH zapravo je bio „normalna” reakcija medija na krizu na koju sustav nije imao učinkovit odgovor. To se dobro vidjelo u medijskom tretmanu 21. sjednice Centralnoga komiteta u jugoslavenskim i inozemnim medijima. Tema sjednice održane 30. rujna 1981. bilo je teško ekonomsko stanje u državi. Približno u isto vrijeme održano je još nekoliko takvih sjednica na saveznoj i republičkoj razini. U medijskim izvještajima s njih naglasak je bio na dramatičnom i alarmantnom stanju, gotovo bez „optimizma i vedrih tonova koji nagoveštavaju izlazak iz sadašnje ekonomske situacije”. Mediji su naglasili govore onih partijskih funkcionara kojih su istupili „otvoreno”, odnosno „oštro”, što je bila novina u inače suhoparnim i monotonim referatima. Neki novinski članci bili su kritičniji i postavljali su pitanje odgovornosti za krizu.¹⁵ Tretman 21. sjednice CK SKJ zapravo je nagovijestio kakve probleme mediji mogu napraviti Partiji ako ih se čvrsto ne nadzire i drži u granicama koje je propisala na sjednicama centralnih komiteta i njihovih predsjedništava.

O stanju u medijima Predsjedništvo CK SKJ raspravljalo je 15. prosinca 1981. Uz pohvale tisku koji je bio na partijskoj liniji, naglasak je bio na medijima koji to nisu bili, koji su optuženi za popuštanje klasne svijesti, manipuliranje i privatiziranje medija, prodor senzacionalizma i komercijalne pobude. Smatralo se da su takve pojave moguće zbog nedovoljna utjecaja Partije u njima i tražilo da se „odlučnom i konkretnom akcijom” komunista onemoguće. To je trebao biti tek prvi korak u dugoročnoj akciji s ciljem da se do XII. kongresa SKJ stanje u medijima vrati na željenu razinu. U opširnom priopćenju za javnost najavljena je akcija raščišćavanja, a komunisti su pozvani da se preko Socijalističkoga saveza radnog naroda Jugoslavije više angažiraju da bi socijalističke snage suzbile rast negativnih pojava i tendencija u medijima.¹⁶

---

komunista Jugoslavije, 509. Demokratski centralizam u stvarnosti je bio nametanje volje partijskih rukovodstava članstvu Saveza komunista.

¹³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-2965: Komisija za propagandnu i informativnu delatnost PCKSKJ od 13. 4. 1981., Aktuelna idejno-politička pitanja javnog informisanja i zadaci SK, 4, 15-16; HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3503: Sektor za IPD PCKSKJ od 24. 2. 1983., Idejna kretanja, problemi i pojave u oblasti informisanja i propagande, 23-24; Slavenka DRAKULIĆ, „Jelena Lovrić”, *Start* (Zagreb), 20. 1. 1990., 17-21.

¹⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3079: Magnetofonski zapisnik 125. sjednice PCKSKH od 2. 10. 1981.

¹⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-2977: Sektor za IPD CKSKJ, Informacija o tretiranju 21. sednice CKSKJ u domaćim i inostranim javnim glasilima, pov. br. 2407-34/6 od 9. 10. 1981.

¹⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3086: Zapisnik sa 109. sednice PCKSKJ od 15. 12. 1981.

Sporna i nejasna pitanja trebalo je razjasniti do XII. kongresa, sazvanog za kraj lipnja 1982. Naglašeno je da se u akciju ne smije „ulaziti tako da se generalno osude javna glasila” i da se za Savez komunista „neće nepotrebno otvarati još jedna fronta borbe”.¹⁷ Sažetak rasprave sa sjednice objavljen je u internim partijskim publikacijama i široko distribuiran. Istaknuta je ocjena o prijeporu između dva različita pogleda na medije, jednoga koji ih gleda kao „silu iznad društva, koja se u raznim periodima zavisno od okolnosti u zemlji i svijetu ispoljavala kao liberalizam, kao težnja za povratak na građansku demokraciju”, i drugoga koji „polazi od težnje za kontroliranjem javnih glasila i shvaćanja da su ona samo produžena ruka partije i države”. Na djelu je ustvari bila druga tendencija: formalno se govorilo protiv partijske kontrole koja se sustavno nametala i relativizirala pozivanjem na samoupravljanje i sporost u područjavanju javnih glasila.¹⁸ Istaknuto je da su mnogi idejni nespo razumi, „promašaji, ekscesi”, u suštini „prikriveni sukobi interesa u različitim sredinama, koji se prelamaju preko javnih glasila”. To je zapravo bila optužba da skupine i pojedinci izvan redakcija pokušavaju manipulirati medijima i utjecati na javno mišljenje.¹⁹

Sedamnaestog ožujka 1982. na sjednici Komiteta za općenarodnu obranu i društvenu samozaštitu SRH, organa koji je po svojem sastavu bio forum svih relevantnih funkcionara Hrvatske, predsjednik Sabora SRH Jure Bilić zgražao se nad nekim slučajevima u tisku koji su prema njegovu mišljenju bili indikator stanja u medijima:

„Pogledajte da u tim sredstvima u osamdeset posto njihovog sadržaja ima pljuvanja na sve i svašta. Pogledajte samo naše komentatore koji su se stvorili iznad društva. Mi smo se dogovorili da sjednemo s drugovima iz RTV, ‘Vjesnika’ i ‘Večernjeg lista’, da vidimo zašto je to tako i odakle čitav taj koncept. Zapravo je on nastao odatle što su ti ljudi produkt Filozofskog fakulteta, Fakulteta političkih nauka, Pravnog fakulteta i nešto manje Ekonomskog fakulteta...”²⁰

U svibnju 1982., u jednoj opsežnoj informaciji Centra CK SKH za informiranje i propagandu o pisanju tiska, poveći prostor dan je problematiziranju slobode tiska i optužbama da staljinizam i dalje živi kao način ponašanja. Istaknuti su članci koji su u toj problematici imali najveći odjek i u nekoliko slučajeva izazvali reakcije dežurnih partijskih dogmata ili nekih pojedinaca

¹⁷ „Neka aktualna pitanja javnog informiranja”, rezime rasprave na sjednici PCKSKJ, održanoj 15. 12. 1981., *Informativni pregled*, br. 2/1982., 48.

¹⁸ „Područjavanje znači vraćanje društvu ili pretvaranje u društveno ili uzimanje u ime društva onog što je privatno ili je od društva nekim posrednikom (npr., preko države) otuđeno.” TUBIĆ, *Enciklopedijski rječnik marksističkih pojmova*, 360.

¹⁹ „Neka aktualna pitanja javnog informiranja”, rezime rasprave na sjednici PCKSKJ, održanoj 15. 12. 1981., *Informativni pregled*, br. 2/1982., 45-48.

²⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, KONO i DSZ SRH, kut. 2: Stenografski zapisnik sa sjednice Komiteta za ONO i DSZ SR Hrvatske, održane 17. 3. 1982., 9.

koji su bili prozvani ili su se tako osjećali zbog tih članaka.²¹ Potkraj lipnja, na XII. kongresu SKJ, obveze komunista u sferi medija sažete su u konstataciji da osiguravaju njihov stalni angažman u afirmiranju tekovina revolucije i temeljnih vrijednosti socijalističkoga samoupravljanja.²² Nakon kongresa i tijekom godišnjih odmora u ljeto 1982. nastavljeno je pogoršanje ekonomskoga stanja, o čemu je veći broj medija objavio priloge koji su alarmirali partijska rukovodstva. U tim priložima Partija je vidjela pozicije „avangardizma i partnerstva” i jačanje tendencija koje su bile potisnute tijekom priprema za održavanje partijskih kongresa i konferencija. Dio jugoslavenskih medija nije skrivao razočaranje što XII. kongres nije brzo riješio probleme u društvu, što je utjecalo na porast pesimizma, kritike i nepovjerenja u Savez komunista, čega nisu bila pošteđena ni rukovodstva i funkcionari. Uz pesimistične, režimu neprihvatljive tonove slijedili su još problematičniji, nuđenje izlaza iz krize radikalnim promjenama unutar SKJ i smjenom rukovođeće strukture. Na javnu scenu stupili su pojedinci koji su imali težinu u 1970-ima, a koji su bili etiketirani kao liberali i nacionalisti.²³ Istovremeno s crnim slikama ekonomskoga stanja i položaja radničke klase, u kulturi je počelo dovođenje u pitanje temelja revolucije i utemeljiteljskoga mita Jugoslavije.²⁴ U takvu, po partijskim parametrima, krajnje složenom političkom stanju pojavio se tjednik *Danas* i uzburkao učmalo stanje u Hrvatskoj za koje se ustalio naziv „hrvatska šutnja”.

Prilozi *Danasa* za „sezonu prozvanih novina”

U prvom broju tjednika *Danas* objavljeno je pozdravno pismo Marka Ristića, nekadašnjega suradnika Krležina *Danasa* iz Beograda 1934. godine.²⁵ *Danas* je krenuo krležijanski „oštro i polemično” i u prvim brojevima objavljeno je nekoliko „osjetljivih” članaka: o „formalnim” članovima CK SKH, o privilegijima funkcionara, kadrovskoj politici Partije, najavi knjige Stanka Lasića o Miroslavu Krleži.²⁶ U prvoj polovini kolovoza objavljena su dva članka beogradskoga sociologa Slobodana Inića, „Je li Savez komunista u dobrom stanju” i „Revolucija se može i istrošiti”, koji su imali velik odjek. U njima se tvrdilo da se Partija dijeli na rukovodstvo koje donosi odluke i članstvo koje

²¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3444: Informacije Centra CK SKH za IPD od 10. 5. 1982., O nekim napisima i istupima na liniji „demistifikacije” prošlosti i traženja „sloboda”, 5-6.

²² HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3503: Sektor za IPD PCKSKJ od 24. 2. 1983., Idejna kretanja, problemi i pojave u oblasti informisanja i propagande, 33.

²³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3366: Sektor za IPD CKSKJ, oktobar 1982., Analitička informacija o kretanjima u oblasti javnog informisanja i propagande u zemlji od XII kongresa SKJ, 1-3.

²⁴ RISTANOVIĆ, *Iluzija moći*, 141-155.

²⁵ Marko RISTIĆ, „Danas i Danas danas”, *Danas*, 23. 2. 1982., 13.

²⁶ Gojko MARINKOVIĆ, „Radnik-direktor u Centralnom komitetu”, *Danas*, 23. 2. 1982., 22-23; Đuro ZAGORAC, „Predsjednici bez rezidencija”, *Danas*, 9. 3. 1982., 12-14; Mladen MALOČA, „Iskušanja stečenih prava”, *Danas*, 16. 3. 1982., 5-7; Stanko LASIĆ, „Ponešto grub pozdrav na razgovor”, *Danas*, 9. 3. 1982., 43-45.

ih je obvezno provoditi, pa se zapravo nije promijenila, ostala je rukovodeća i kao takva neprikladna za samoupravljanje. Inić je zapravo javno otvorio pitanje načela demokratskoga centralizma kojim je partijski vrh nadzirao i usmjeravao svoje članstvo. Postavljeno je pitanje smislenosti takve Partije i tvrdilo se da ne korespondira s vremenom te da su promjene nužne.²⁷ Ta dva članka izazvala su veliku pozornost partijskih dogmata. U partijskom tjedniku *Komunist* objavljen je članak Milana Rakasa, nekadašnjega glavnog urednika toga lista, a tada člana Predsjedništva Savezne konferencije Socijalističkog saveza Jugoslavije, o tome da širenje demokracije u medijima nije prihvatljivo ako dovodi u pitanje temeljne vrijednosti socijalističke revolucije. Kao dokaze za svoju tvrdnju Rakas je naveo tri primjera, među kojima je bio i Inićev tekst „Revolucija se može i istrošiti” u tjedniku *Danas*.²⁸ Vjerojatno se na taj članak mislilo i u analitičkoj informaciji pripremljenoj za sjednicu Predsjedništva CK SKJ održanu 27. listopada 1982.

„Karakterističan je tekst Slobodana Inića u nedeljniku ‘Danas’, koji s obzirom na sadržaj nije mogao biti objavljen bez suglasnosti redakcije. Njegova razrađena kritika temeljnih odrednica partijskog ustrojstva i metoda rada, predstavlja, u suštini, vrhunac razgrađivanja autoriteta Saveza komunista i pledoaje za neku drugu partiju (po sadržaju).”²⁹

Danas je 24. kolovoza 1982. objavio članak „Istina zatvorenih lista” novinarka Jelene Lovrić, kojim je otvoren „petrinjski slučaj”, u čijem je središtu bio petrinjski političar i gospodarstvenik Borislav Mikelić. On je u proljeće na IX. kongresu SKH izabran za člana Centralnoga komiteta. Na njegovu primjeru *Danas* je pokazao kako je funkcionirala kadrovska politika SKH. Partijski vrh odlučio je da Mikelić, bivši predsjednik Skupštine općine Petrinja i aktualni predsjednik Poslovnoga odbora SOUR-a „Gavrilović”, bude član CK SKH. Izborna procedura bila je više no „formalna” jer je na listi kandidata bio samo Mikelić, čime je čin izbora razgoličen do krajnosti.³⁰ Općinski komitet SKH Petrinja odgovorio je u sljedećem broju *Danasa* priopćenjem u kojem je rečeno da je članak „neistinit i štetan”, da predstavlja „napad na cjelokupnu politiku SK i njegovih organa” i da je zbog njega „nužno pokrenuti političku i samoupravnu odgovornost novinara i uredništva lista ‘Danas’”, kao i lokalnih informatora za članak.³¹ U partijskom tjedniku *Komunist*, uz priopćenje petrinjskih komunista, tiskan je redakcijski komentar u kojem je objašnjeno da u Mikelićevu izboru nije bilo problema i da nije bilo u pitanju

²⁷ Slobodan INIĆ, „Je li Savez komunista u dobrom stanju”, *Danas*, 3. 8. 1982., 38-39; Slobodan INIĆ, „Revolucija se može i istrošiti”, *Danas*, 10. 8. 1982., 38-39.

²⁸ Milan RAKAS, „Protiv rušilačkih dijaloga”, *Komunist* (Zagreb), 10. 9. 1982., 5.

²⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3366: Sektor za IPD CKSKJ, oktobar 1982., Analitička informacija o kretanjima u oblasti javnog informisanja i propagande u zemlji od XII kongresa SKJ, 5.

³⁰ Jelena LOVRIĆ, „Istina zatvorenih lista”, *Danas*, 24. 8. 1982., 12-14.

³¹ OKSKH Petrinja, „Neistinito i štetno”, *Danas*, 31. 8. 1982., 40; „Saopćenje OK SKH Petrinja: Osuda neistinitog informiranja”, *Komunist*, 3. 9. 1982., 5.

glasanje, nego potvrda kandidata koji je prošao sve razine biranja na temelju internih partijskih naputaka. *Danas* je prozvan da je napravio svojevrsnu intrigu potpuno ignorirajući stavove ne samo osnovnih organizacija Saveza komunista iz Petrinje nego i rukovodstva SKH te da „nije na liniji borbe Saveza komunista Hrvatske za jačanje procesa demokratizacije kadrovske politike”.³² U kasnijoj analizi CK SKH rečeno je da je time *Danas* natjerao „tangirana rukovodstva, kao i Predsjedništvo CK SKH da se mjesecima time bave, u javnosti izazvalo zgražanje nad iznesenim činjenicama i ‘činjenicama’, a bio je to svakako i pokušaj da se na određeni način kompromitira i Predsjedništvo CK SKJ i pojedini ugledni rukovodioci”.³³ Partijski vrh angažirao se u zaštiti Mikelića kao člana Centralnoga komiteta i spriječio je da *Danas* objavi „poplavu pisama” koja je tjednik dobio zbog toga slučaja. U tim pismima većina potpisnika podržavala je pisanje *Danasa* pišući oštro o Mikeliću, dok ga je manji dio branio.³⁴

Danas je imao utjecaja i na „karlovački slučaj”, koji je zapravo počeo intervjuom što ga je relativno visoko rangirani funkcionar Milan Rakas, rodom iz Karlovca, dao za lokalni *Karlovački tjednik* od 9. rujna 1982. i u kojem je govorio o moralnom liku članova Saveza komunista, pri čemu je mislio na nekoliko lokalnih partijskih moćnika čija imena nije naveo.³⁵ U javnost je ipak dospjelo o kome je konkretno riječ, za što se pobrinuo *Danas*, a potom su se uključili i drugi listovi, što je slučaju priskrbilo pozornost cijele države.³⁶ Pisanje tiska, posebice *Danasa*, kvalificirano je kao politička kleveta. Predsjedništvo se trudilo da se slučaj što prije okonča i ugasi medijska pozornost. Na slučaju su angažirana tri člana Predsjedništva, održano je nekoliko sastanaka i dogovoren tekst priopćenja s kojim je javnost upoznata u prvoj polovini studenoga.³⁷ Nepotpun tekst zaključaka Predsjedništva CK SKH *Danas* je objavio u članku u kojem je Krešo Špeletić zapravo sažeo slučaj i dao svoje viđenje.³⁸ Jedan od članova Predsjedništva CK SKH određen za uvođenje reda u Karlovcu informirao je istoga dana članove Predsjedništva o tom članku

³² „Demokratski put do funkcije”, *Komunist*, 3. 9. 1982., 5.

³³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: Informacije o pisanju štampe Centra CK SKH za informiranje i propagandu od 3. 2. 1983., 22.

³⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3407: Magnetofonski zapisnik sa 12. sjednice PCKSKH od 20. 9. 1982., 17/1-17/5.

³⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: Informacija Milana Rakasa od 5. 10. 1982. o nekim negativnim pojavama u Karlovcu; HR-HDA-1220, D-SP-3419: Druga informacija Milana Rakasa od 15. 10. 1982. o negativnim pojavama u Karlovcu.

³⁶ Milan JAKŠIĆ, „Vrtoglavica od vlasti”, *Danas*, 12. 10. 1982., 14-16; HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3418: Zapisnik sa 15. sjednice PCKSKH, od 11. 10. 1982.; NAJBAR-AGIČIĆ, „*Karlovački tjednik* – lokalne novine u socijalizmu”, 268-271.

³⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3418: Zapisnik sa 15. sjednice PCKSKH, od 11. 10. 1982.; HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: Zapisnik sa 16. sjednice PCKSKH, od 18. i 19. 10. 1982.; HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3464: Zapisnik sa 17. sjednice PCKSKH od 25., 26. i 27. 10. 1982.; „Stavovi i zaključci usvojeni na sjednici Predsjedništva CKSKH”, *Komunist*, 5. 11. 1982., 9.

³⁸ Krešo ŠPELETIĆ, „Tko gomila zalihe”, *Danas*, 9. 11. 1982., 38-39.

uz konkretno navođenje što je izostavljeno iz njihovih zaključaka.³⁹ Članak je poslije ocijenjen kao pokušaj diskreditiranja partijskoga vrha zbog njegova stajališta o „karlovačkom slučaju”, uz komentar da se redakcija tjednika prepoznatljivo „konfrontira Predsjedništvu CK SKH”.⁴⁰ Dokaz za takvu tvrdnju bio je i novi Špeletićev članak u sljedećem broju *Danasa*, u kojem je slučaj nastavljen, a šira javnost informirana da dio partijske organizacije *Karlovačkoga tjednika* nije suglasan s dijelom zaključaka Predsjedništva CK SKH. Citiran je i dio povjerljivih zaključaka Općinskoga komiteta SK Karlovac u kojem se tražila odgovornost inicijatora slučaja, funkcionara Rakasa te glavnoga i odgovornoga urednika lista, čime je javnost zapravo informirana da se slučaj nastoji zataškati.⁴¹ U istom broju tjednika objavljen je komentar Jelene Lovrić koji je također bio „inspiriran” karlovačkim i petrinjskim slučajem, u kojima su partijske organizacije Saveza komunista javnost informirale priopćenjima i svojim viđenjem problema. Lovrić se osvrnula na tu pojavu s komentarom da je reagiranje „argumentom snage umjesto snagom argumenta izraz” onih, „još uvijek prilično raširenih shvaćanja, da su organi i forumi imuni na propuste i greške, da pojedinci i pojedine strukture imaju i privilegij na istinu, te da žrtveni jarac uvijek mora biti onaj tko je na greške upozorio”.⁴² Zbog članka Špeletića i Lovrić Predsjedništvo CK SKH na sjednici 15. studenog 1982. prozvalo je redakciju *Danasa* da je „takvim ponašanjem učinila politički presedan najgore vrste i da je takav postupak za najoštriju političku osudu”, jer je s njima bilo dogovoreno da se njihova stajališta objave u cijelosti, „ali da su sve tako montirali da su cijelu stvar vratili na početak”.⁴³ Partijska organizacija *Danasa* 18. prosinca 1982. „posula se pepelom” i priznala odgovornost za propust Jože Vlahovića i Kreše Špeletića što nisu obavijestili Predsjedništvo CK SKH o odluci da njihova stajališta sa sjednice Općinskoga komiteta SKH Karlovac neće objaviti u cijelosti i o razlozima za takvu odluku. Osnovna organizacija Saveza komunista (OOSK) *Danasa* nije prihvatila kvalifikaciju da je tim činom namjerno prekršeno načelo demokratskoga centralizma, „jer bi ona bila u kontradikciji s dosadašnjim radom dvojice spomenutih drugova, pa i s njihovim ponašanjem u konkretnom slučaju”. Partijska organizacija tjednika branila se tvrdnjom da se tada samo pridržavala prijašnje „odluke Predsjedništva CK SKH da se o ‘karlovačkom slučaju’ ne objavljuje ništa prije nego što Predsjedništvo donese stav i o njemu obavijesti javnost”. Partijska organizacija zapravo se trudila obraniti svoje članove, smatrajući da je olakotna okolnost autoru bila što nije raspolagao svom dokumentacijom i što su pojedini akteri slučaja odbijali razgovor, uz obrazloženje da je Predsjedništvo CK SKH smatralo da ne trebaju davati izjave. Vlahović i Špeletić dobili su

³⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD (*Danas*), kut. 96: Vilim Mulc od 9. 11. 1982. za Špiljak Miku.

⁴⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: Informacije o pisanju štampe Centra CK SKH za informiranje i propagandu od 3. 2. 1983., 24.

⁴¹ Krešo ŠPELETIĆ, „Što će reći komunisti”, *Danas*, 16. 11. 1982., 13-14.

⁴² Jelena LOVRIĆ, „Argumenti ili etikete”, *Danas*, 16. 11. 1982., 24-25.

⁴³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3466: Zapisnik sa 19. sjednice PCKSKH od 15. 11. 1982.

„drugarsku kritiku zbog propusta” u načinu objavljivanja stajališta partijsko-ga vrha o „karlovačkom slučaju” i zato što nisu pravodobno uočili sve posljedice takve odluke. Tim stajalištem željelo se pridonijeti „prevladavanju neugodnog nesporazuma” između Predsjedništva CK SKH i redakcije *Danasa*.⁴⁴

„Nisam siguran da ovaj naš ‘Danas’, kako je počeo, neće završiti kao VUS”

Izlazak političkoga tjednika u Hrvatskoj nije bio moguć bez „blagoslova” Partije i njezinih transmisija, od kojih su neki objavljeni u njegovu prvom broju. Najutjecajniji hrvatski komunist, Vladimir Bakarić, bio je kratak i skeptičan:

„Poznati su mi vaši napori da izdajete jedan tjednik, ili neki list; poznato je i vama da sam uvijek bio skeptičan prema tome. I to skeptičan upravo iz tih istih razloga, što nukleus za takav list ne vidim dovoljno u dnevnoj štampi, u dnevnim informacijama. Pa sad, vidim da idete u to. Neka vam je sa srećom. Vidjet ćemo što će biti.”⁴⁵

Jakov Blažević, tada predsjednik Predsjedništva SRH, preporučio je novom tjedniku kolektivni rad, da tako misle, analiziraju i ocjenjuju, te da budu otvoreni prema mišljenjima ljudi na raznim razinama i strukturama. „Trebate biti otvoreni prema suradnji, ali i sposobni da vagnete, da prosijete sve što vam dolazi u redakciju.”⁴⁶ Predsjednik partijske organizacije u Zagrebu i budući član Predsjedništva CK SKH Stanko Stojčević preporučio im je da se usmjere na kvalitetu i dobre kadrove i izbjegavaju rutinerstva čija je posljedica „neraspoznavanje pojava i nedovoljno sagledavanje uzroka društvenih kretanja i procesa”. Dodao je i da ne bi smjeli postati robovi prosječnosti i da im treba kritičnost, ali ona koja gradi.⁴⁷

Partijski vrh, u kojem je bio i Stojčević, vrlo brzo postao je nezadovoljan zbog pisanja *Danasa*.⁴⁸ Dan nakon što je izišao četvrti broj *Danasa*, 17. ožujka 1982. održana je sjednica Komiteta za općenarodnu obranu i društvenu samozaštitu SRH na kojoj ga je Jure Bilić prokomentirao riječima: „Nisam

---

⁴⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: PCKSKH, veljača 1983., Ocjene, stavovi i zadaci SK u programiranju i realizaciji uređivačke politike (Rezime rasprava u organizacijama SK u sredstvima javnog informiranja i u općinskim komitetima SKH), 19-21.

⁴⁵ Vladimir BAKARIĆ, „Neka je sa srećom”, *Danas*, 23. 2. 1982., 14.

⁴⁶ Jakov BLAŽEVIĆ, „Kolektivni čin”, *Danas*, 23. 2. 1982., 14.

⁴⁷ Stanko STOJČEVIĆ, „Ne rutinerstvu”, *Danas*, 23. 2. 1982., 14.

⁴⁸ Uz Juru Bilića kao predsjednika, ostali članovi Predsjedništva CK SKH tada su bili: Marijan Kalanj (sekretar Predsjedništva), Ivo Bilandžija, Senka Gulin, Vlado Mihaljević, Vilim Mulc, Čedomir Paić, Mirjana Poček-Matić, Stanko Stojčević, Mika Špiljak, Stipe Šušar i Josip Vrhovec. HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3320: Zapisnik sa 2. sjednice PCKSKH od 19. 5. 1982.

siguran da ovaj naš ‘Danas’, kako je počeo, neće završiti kao VUS.⁴⁹ Na sjednici Predsjedništva CK SKJ 1. srpnja 1982., na kojoj su koliko-toliko sanirane posljedice 1. sjednice CK SKJ u svezi s (ne)izborom Draže Markovića, Jure Bilić žalio se da su ga strani novinari pitali „zašto je u Beogradu takva demokracija, sloboda štampe i govora”, a u Hrvatskoj nije. Bilić je često bio nerazumljiv i nedorečen u svojim istupima, kao i u ovom slučaju, pa nije jasno jesu li stranim novinarima informatori za pitanje bili iz tjednika *Danas*. No, uspio se „izvući” komentarom da su u Hrvatskoj bili tolerantniji prema praksisovcima nego u Srbiji i da imaju „list ‘Danas’ koji je gori od ‘NIN-a’”.⁵⁰ Bilić je tada bio na dužnosti jednogodišnjega predsjednika Predsjedništva CK SKH, a njegov komentar pokazuje da je *Danas* već tada bio na „tankom ledu”. Mjesec dana poslije, 9. kolovoza 1982., očito Bilićevom zaslugom, Predsjedništvo CK SKH zatražilo je da redakcija *Danasa* izradi analizu pisanja lista od prvoga broja, a da se rasprava o tjedniku održi u rujnu.⁵¹ Nužnost najavljene rasprave o *Danasu* partijskom je vrhu postala još urgentnija kad je tjednik u drugoj polovini kolovoza otvorio „petrinjski slučaj”. Na sjednici 6. rujna 1982. Predsjedništvo se bavilo njegovim pisanjem u sklopu općega stanja u medijima. Jure Bilić informirao je Predsjedništvo da je imao razgovor s glavnim i odgovornim urednikom *Danasa* i predstavnicima kuće „Vjesnik”. Na sjednici je ponovljena odluka da redakcija *Danasa* izradi analizu svojega pisanja da bi ju razmotrio Gradski komitet SKH Zagreb, a potom i Predsjedništvo CK SKH. Odluka se uklapala u širu akciju „discipliniranja” medija u Hrvatskoj.⁵² U tom je smislu 15. rujna u CK SKH održan sastanak sa sekretarima OOSK, glavnim i odgovornim urednicima „sredstava javnog informiranja”, na kojem im je stavljeno na znanje da mediji nemaju poseban položaj u društvu, odnosno posebnu misiju iz koje bi proizlazilo nekakvo pravo na partnerstvo. Zaključeno je da su pojave prodora građanske ideologije u nekim slučajevima poprimile zabrinjavajuće razmjere.

„To je posebno vidljivo kad se promatra u dužem vremenskom razdoblju i vrednuje sa stajališta njihove poruke i idejno-teorijska podloga. U dijelu javnih glasila prisutna je svojevrsna liberalistička restauracija s jasnim političkim opozicionim znacima i porukama.”⁵³

Stvarnost je bila ipak kompleksnija, radilo se o utjecaju krize na medije koji se više nisu ponašali kao u razdoblju neprikosnovenih autoriteta, Josipa Broza Tita i donekle Edvarda Kardelja. Njih više nije bilo, a kriza je dovela u pitanje *status quo* koji se grčevito nastojao održati. Zbilja se mijenjala, što u

⁴⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, KONO i DSZ SRH, kut. 2: Stenografski zapisnik sa sjednice Komiteta za ONO i DSZ SR Hrvatske od 17. 3. 1982., 8.

⁵⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3349: Magnetofonski zapisnik sa 2. sednice PCKSKJ od 1. 7. 1982., 8/2-8/3.

⁵¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3404: Zapisnik sa 9. sjednice PCKSKH od 9. 8. 1982.

⁵² HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3405: Zapisnik sa 10. sjednice PCKSKH od 6. 9. 1982.

⁵³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3408: PCKSKH, Rezime rasprave, br. 02/11-2341/1-82 od 21. 10. 1982.

Partiji nisu prihvaćali, svodeći problem na ispraznice o organiziranom djelovanju unutarnjih neprijatelja i njihovu utjecaju na medije. Kritična masa u medijima je rasla, pokušavajući biti ono što im je osnovna namjena – koliko-toliko objektivno informiranje u vremenu prepunom zbivanja. No odnos snaga i dalje je bio osjetno u korist okoštalih birokratskih struktura koje na to nisu pristajale. One su stvarnost tumačile optužbama da se u medijima i dalje „protura građanski koncept novinarstva sa težnjom da se nametne kao partner Savezu komunista i institucijama našeg samoupravnog društva”.

„To dovodi u pitanje ulogu javnih glasila i novinara kao dijela fronta subjektivnih socijalističkih snaga koje treba da budu aktivni sudionici izgradnje socijalističkog samoupravnog društva u skladu s odgovornostima koje iz toga proizlaze. Prodorom liberalizma koji inzistira na tzv. slobodi štampe dio novinara vezuje se za antisocijalističko raskrinkavanje vlastitog društva, što postaje simbol ‘hrabrog’ i sinonim ‘dobrog’ novinarstva. Oni koji se suprotstavljaju tim pojavama nađu se nerijetko u defenzivi, pokušava ih se proglašavati režimijama, dogmatskim snagama, lijepe im se etikete. Pod pritiskom liberalizma posebno je devalvirana pozicija i zadaća urednika u našim javnim glasilima.”⁵⁴

Tvrdilo se da postoji organizirano protivljenje politici Saveza komunista i da pojedini slučajevi „organiziranih provokacija upućuju na zaključak” o utjecaju stranih službi i unutarnje opozicije na medije, „pa se samo po sebi nameće pitanje efikasnije samozaštite čiji nosilac mora biti Savez komunista u tim sredinama”.⁵⁵ To je inače bilo na smjeru mišljenja Jure Bilića na sjednici Predsjedništva CK SKH 27. rujna 1982.⁵⁶ Sažetak rasprave sa zaključcima s te sjednice prosljeđen je na raspravu nižim partijskim razinama.⁵⁷ Na sjednici partijskoga vrha Srbije u rujnu 1982. član Predsjedništva CK SKJ Draža Marković prigovorio je novinarima da se ponašaju kao inspektori socijalističkoga samoupravljanja i postaju politički centri, partneri tijela vlasti i političkih rukovodstava. Govorio je da su mediji stvorili dojam da sve u zemlji mora biti javno i da su samo oni odgovorni za sferu javnoga, čemu se oštro usprotivio uz „argument” da se za javnost „izborio Savez komunista i naš samoupravni sistem, a ne novinari”. Novinar *Danasa* G. Marinković kritizirao je takvo razmišljanje navodeći neke od katastrofičnih ocjena stanja u državi koje su dane za govornicama najviših partijskih foruma, na kongresima i sjednicama CK SKJ, a da im se na tim skupovima nitko od sudionika nije suprotstavio, te se zapitao: „Ne bi li tek to bilo ponašanje u maniri inspektora i pokušaj partnerstva i ne bi li tek to bilo mesijanstvo?” Tvrdnju da novine

---

⁵⁴ *Isto.*

⁵⁵ *Isto.*

⁵⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3408: Magnetofonski zapisnik sa 13. sjednice PCKSKH od 27. 9. 1982., 23/3-23/4.

⁵⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3408: Zapisnik sa 13. sjednice PCKSKH od 27. 9. 1982.; HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3408: PCKSKH, Rezime rasprave, br. 02/11-2341/1-82 od 21. 10. 1982.

postaju otuđeni centri moći Marinković je negirao s komentarom da „vuku na razmišljanje: centar moći protiv centra moći. Umjesto odgovora na takve teze kažimo da objektivno pisati ne znači pisati neutralno i u tom smislu novine moraju bivati sve samostalnije.”⁵⁸ Na sjednici Predsjedništva CK SKH 27. rujna Jure Bilić ocijenio je Marinkovićev članak kao političku platformu tjednika *Danas*.⁵⁹ Bilić je *Danas* spomenuo i 13. listopada 1982. na sjednici CK SKH u sklopu raščišćavanja oko „karlovačkoga slučaja”. Osim njega, slučaj je spomenuo i Milutin Baltić.⁶⁰ Tijekom sjednice, u hodniku ispred press sobe Marinković je pred nekoliko osoba „žučno i uvredljivo ocjenjivao Milutina Baltića i njegov istup”, tvrdeći da su njegove „metode dogmatske i fašističke”. Bilješku o Marinkovićevu komentaru za partijski vrh napisao je Rade Murić, član informativno-propagandnoga aparata SKH. Upozorio je da se Marinković i prije pronašao nedolično novinaru i da su mu zbog toga privremeno bili oduzeti akreditivi. Od Predsjedništva CK SKH tražio je odluku o Marinkovićevu daljnjem statusu akreditiranoga novinara. Predložio je da mu se uskrati akreditacija i da mu on to osobno priopći.⁶¹ Marinkovićev izgređ bio je tema na sjednici Predsjedništva CK SKH 19. listopada, na kojoj je odlučeno da se o njegovu ponašanju informira rukovodstvo kuće „Vjesnik” radi oduzimanja akreditacije. Dogovoreno je i da se od „Vjesnika” zatraži odgovor o poduzetim mjerama, a da njihove službe oduzmu akreditiv Marinkoviću za izvještavanje sa sjednica u CK SKH.⁶² Dopis Marinku Gruiću poslan je istoga dana i u njemu je uz opis Marinkovićeva „dijaloga” istaknuto da ga je njegovo ponašanje diskreditiralo „kao novinara koji može uživati elementarno povjerenje neophodno da bi akreditivi za njegovo prisustvo na budućim sjednicama CK SKH bili prihvaćeni”.⁶³ Marinkoviću su akreditivi oduzeti, a M. Gruić osobno ga je upozorio na „nedopustivost i štetnost njegova postupka”. Predsjedništvo CK SKH informirano je o sankcijama, kao i uvrštavanju dokumenta o izgređ u Marinkovićevu kadrovsku dokumentaciju.⁶⁴ Za partijsku organizaciju *Danasa* oduzimanje akreditiva bila je dovoljna kazna Marinkoviću. Smatrali su da ne treba poduzimati druge mjere protiv njega „koje bi ugrozile ili suzile njegov profesionalni angažman”.⁶⁵ Zabrana je u sklopu rasprave o smjenama

⁵⁸ Gojko MARINKOVIĆ, „Sezona prozvanih novina”, *Danas*, 21. 9. 1982., 13-14.

⁵⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3408: Magnetofonski zapisnik sa 13. sjednice PCKSKH od 27. 9. 1982., 21/5-22/1.

⁶⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-15385: Magnetofonski zapisnik sa 5. sjednice CKSKH od 13. 10. 1982., 47/4-49/1; „Jure Bilić: Pokrenuti sve društvene snage”, *Komunist*, 15. 10. 1982., 5; Gojko MARINKOVIĆ, „Kakvi ljudi trebaju partiji”, *Danas*, 19. 10. 1982., 14-16.

⁶¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: Rade Murić od 15. 10. 1982., O ponašanju Gojka Marinkovića na zadnjoj sjednici CK SKH.

⁶² HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: Zapisnik sa 16. sjednice PCKSKH od 18. i 19. 10. 1982.

⁶³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: PCKSKH, br. 03/7-2730/1-82 od 19. 10. 1982.

⁶⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD („Vjesnik”), kut. 96: Poslovodni odbor SOUR „Vjesnik” od 22. 10. 1982. za PCKSKH.

⁶⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD („Vjesnik”), kut. 96: Dopis Meri Štajduhar u ime OOSK „Danas” za Mladena Žuvelu, izvršnog sekretara PCKSKH.

u *Danasu* ukinuta na sjednici Predsjedništva CK SKH 4. travnja 1983., tjedan dana uoči ideološkoga plenuma CK SKH, na kojem je *Danas* dobio poveći prostor. Izvještaj s plenuma napravio je upravo Marinković.⁶⁶

Tjednik *Danas* dobio je prostor i u analitičkoj informaciji pripremljenoj za sjednicu Predsjedništva CK SKJ održanu 27. listopada 1982. Uz osvrt na članak Slobodana Inića, *Danas* je našao mjesto u komentarima političkoga stanja na Kosovu i raširenosti albanskoga iredentizma, što se većina listova ustručavala otvoreno reći. *Danas* je prozvan za zaključak da je ideologija albanskih iredentista zapravo masovni pokret koji je izrastao na službenoj politici bivšega kosovskog rukovodstva. Upozoreno je i da je nekoliko članaka u tjedniku korišteno u emigrantskom tisku, čime se *Danasu* dodao još jedan grijeh.⁶⁷

Analizu pisanja *Danasa*, koju je partijski vrh Hrvatske tražio dva puta, redakcija tjednika izradila je potkraj rujna ili početkom listopada 1982. Analizirana su prva 32 broja, premda se u naslovu analize govori o 31. broju. Analiza je bila odgovor na službena i neslužbena prozivanja. U uvodnom dijelu navedena je naklada, koja se ustalila na oko 120.000 prodanih primjeraka uz remitendu od desetak posto, što je približno značilo da tjednik kupuje više od sto tisuća ljudi. Naklada je korištena kao argument da je tjednik na pravom putu, uz ogradu da ona nije jedino mjerilo kakvoće. List je okarakteriziran kao izrazito jugoslavenski, s opredjeljenjem da se „ne smije osušiti na čistu politiku” onako kako se ona obično „shvaća i tretira još i danas”. Trebao je biti novinarski provokativniji, žurnalistički zanimljiviji i kvalitetniji, u „grafičkom izrazu prepoznatljiv i čišći”. Općenito privlačniji za širi krug čitatelja, ali na temeljima samoupravnoga socijalizma, a to je značilo protiv centralizma i birokratizma, nacionalnoga podvajanja i slično. Naslovnica prvoga broja – kolaž s fotografijama Tita, Krleže i anonimnoga radnika – za koju je rečeno da je ispala pomalo nespretna, imala je svrhu pokazati njihov program: „na Titovom putu, okrenuti radnom čovjeku, slobodoumni i kritični kao što je bio Krleža.” Dio rečenica doista je bio na „pravom” političkom smjeru, pa je očito pisan s nakanom podilaženja niže rangirane organizacije Saveza komunista partijskom vrhu i relativiziranja optužbi adresiranih s te strane. Bilo je poziva i na Tita, kao i na aktualnoga partijskog čelnika Juru Bilića. Napravljen je osvrt na neke članke na koje su ih drugi upozoravali ili ih prozivali zbog njih. Redakcija se branila tvrdnjama da nisu samo kritizirali i opstruirali već i nudili rješenja i izlaze. Članaka zbog kojih su prozivani nije bilo malo: u prvom redu zbog „petrinjskoga slučaja”; prijedloga Rade Končara na XII. kongresu SKJ o jedinstvenoj organizaciji Partije i poslije povodom njegove ostavke u Gradskom komitetu SK Beograd; slučaja zbirke umjetnina Ante Topića Mimare;

⁶⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3667: Magnetofonski zapisnik sa 40. sjednice PCKSKH od 4. 4. 1983., 27/1-27/2; Gojko MARINKOVIĆ, „Inventura idejnih (s)kretanja”, *Danas*, 12. 4. 1983., 11-13.

⁶⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3366: Sektor za IPD CKSKJ, oktobar 1982., Analitička informacija o kretanjima u oblasti javnog informisanja i propagande u zemlji od XII kongresa SKJ, 22-24.

intervjua s Jakovom Blaževićem, pa kasnije polemike s njim; profesure Stipe Šuvara na Filozofskom fakultetu u Zagrebu; objave pisma sarajevskoga pravnik i politologa Vojislava Šešelja i slično. Te su objave pravdane željom da progovore o temama o kojima su kolale glasine, a kao novinari željeli su se suočiti s istinom. Upozorili su na pritiske „drugova” iz Petrinje koji su nekoliko puta posjetili redakciju, ali su razgovarali samo s glavnim i odgovornim urednikom, ne i novinarima. Razgovor s komunistima iz Petrinje nije sniman niti su pravljene zabilješke, a ponudu *Danasa* da odgovore na članak Jelene Lovrić nisu prihvatili. Prozivke za članke sociologa Slobodana Inića otklonjene su komentarom da on piše u *Komunistu* i *Socijalizmu*, službenim glasilima SKJ, i na taj članak nitko nije reagirao tekstem, premda je iz Srbije bilo najava člana ideološkoga sektora CK SK Srbije Prvoslava Ralića. Zaključujući analizu, istaknuto je da je najveći domet lista što je postao jugoslavenski i „u tom pogledu najdosljednije ostvarivao svoju koncepciju”. Nisu prihvaćene ocjene o

„frakcionaštvu, ljevičarenju i tome slično, jer su naprosto paušalne, izricane bez ikakvih argumenata. Svjesni smo, naravno, da se u svim detaljima i u svim situacijama ne slažemo sa nekim društveno-političkim radnicima, što nije nikakva tragedija i što može biti razlog tvrdnji o nekim tobožnjim idejnim otklonima.”⁶⁸

Slika 1. Naslovna stranica prvog broja tjednika koju je partijski vrh smatrao neprihvatljivom

⁶⁸ HR-HDA-1220-CK SKH, PCKSKH, IPD (*Danas*), kut. 96: Analiza pisanja lista „Danas” od 1. do 31. broja (veljača-rujan), 1-16.

O analizi je bilo govora na sjednici Predsjedništva CK SKH 11. listopada 1982., na kojoj su bili i čelnici glavnih medija: redakcije „Tanjuga” za SRH, kuće „Vjesnik”, RTV-a Zagreb i republičkoga izdanja *Komunista*. Stipe Šušar izjavio je da je „sadržajem te analize zaprepašten”, čime je efektno upozorio na to da je ona neprihvatljiva.⁶⁹ Šušarova je ocjena dobrim dijelom odražavala opći dojam. Jure Bilić tvrdio je da u Hrvatskoj nekih ozbiljnijih problema s medijima nemaju. „Nama je problem ‘Danas.’” Stoga je predložio da se „promijeni sa sadašnjeg mjesta gdje rade [Gojko] Marinković, [Jelena] Lovrička i [Ivan] Starčević. I da idu raditi na drugo mjesto”.

„Nećemo mi ... zbog troje patoloških ljudi da stotine hiljada primjeraka, tih primjeraka novina stvara nama jednu takvu atmosferu. Neki dan Marinko Gruić jeli istina može reći da je Marinko išao u tramvaj i da mu je rekao netko, kaže – jedina hrvatska novina jeste ‘Danas’, ali čak ako nije tako jer će to reći ‘praksisovci’ mislim da mi ova tri novinara i eventualno još ovog kako se zove [Mladen] Maloče stavimo van pisanja, neka rade na sporednim mjestima.”⁷⁰

Nitko nije branio *Danas*, no Stipe Šušar, a potom i Josip Vrhovec, protivili su se žurbi na kojoj je inzistirao Bilić, tražeći da se problem riješi po „pravilima igre”, odnosno na statutaran način. Biliću se nije čekalo, predlagao je „da ova tri-četiri novinara da ih se digne sa pisanja u sredstvima informiranja”. Naveo je da mu se „na predzadnjoj sjednici CK” Joža Vlahović žalio da je nemoćan i ima veliku opoziciju u tjedniku. Zbog toga je smatrao da treba maknuti „ovo troje” i da bi se tada i Vlahović drugačije ponašao. Bilić je zapravo smatrao da je rješenje jednostavno: micanje nekoliko novinara, govorio je u „kvotama” od tri, dovođenje novih, i to „odmah, ja predlažem da se to odmah sprovede, a onda ćemo dalje”. Šušar je pak smatrao da nije problem u nekoliko novinara, nego „prije svega u glavnom i odgovornom uredniku i u kompletnoj ekipi koja se tamo okupila”. Njemu je glavni problem bio J. Vlahović, „koji je stari i iskusni novinar i koji izgleda ništa ne shvaća u ovoj situaciji”. Upozorio je i na problem suradnika koje je *Danas* okupio iz drugih sredina, posebice beogradske, gdje je naveo „kvaziljevičara” Momčila Đorgovića i Zorana Petrovića Piroćanca zbog načina na koji su pisali o Poljskoj. Josip Vrhovec podsjetio je na to da su mediji njegov i Šušarov sektor, premda je odmah spustio moguću tenziju komentarom da ne misli da je Bilićev prijedlog pogrešan, nego da to treba provesti na drugi način. A taj drugi način bio je, s čime se složio i Bilić, da oni, tj. Predsjedništvo CK SKH, ne rade posao kuće „Vjesnik”, da budu cenzori pojedinih listova, a da „kuća ‘Vjesnik’ na vrhu mirno ruke pere”. Predložio je da se kući „Vjesnik” dade zadatak da se u roku dan-dva očituje o *Danasu* jer se problem predugo prolongirao. Marinko Gruić, čelnik kuće „Vjesnik”, smatrao je da trebaju zajedno voditi akciju, da im je problema što u tjedniku nisu imali svojega člana, pri čemu nije jasno je li mislio na

⁶⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3418: Magnetofonski zapisnik sa 15. sjednice PCKSKH od 11. 10. 1982., 25/2.

⁷⁰ *Isto*, 25/1.

delegiranje člana Predsjedništva CK SKH, te da „situacija nije tako crno-bijela i kako se kome učini ili kako tko ima ljubav”. Bilo je tu i naznaka prozivanja Gruića u istupima Marijana Kalanja i Branka Puharića. Nije isključeno da je i Gruić smatrao da mu previše ulaze u njegovo područje, u kojem je smatrao da bolje zna stanje stvari. Puharić je također bio oštar prema *Danasu* i zamjerio je Gruiću, „kao prijatelju i komunisti”, da zna u čemu je problem tjednika *Danas*, a problem je po njemu, Puhariću, u „nekoliko ljudi koji su velikim dijelom zreli za medicinsku analizu, a ne za političku analizu”, te da iz „Vjesnika” ne trebaju braniti ono što je loše.

„Mi imamo problem sa Marinkovićem, sa ovom malom Lovrićkom, sa ovim Starčevićem, koji su bolesno izkompleksirani, ljudi, i to svako zna, tko zna tu konkretnu situaciju, to zna. To su ljudi komandosi ‘crvenobrigadisti’ koji, oni mogu sada se umiriti ako im malo date po glavi, ali to što sam ja rekao tamo na onom sastanku što oni mene sada prozivaju da se list ‘Vjesnik’ stabilizirao kada su oni otišli, to je činjenica. Drugovi koji su sjedili u prošlom Predsjedništvu znaju da smo u četiri godine 90 posto primjedbi na štampu koje smo imali bile su na te ljude. Još jedan četvrti to je Veselko Tenžera, to je jedan izuzetno talentirani antikomunista i koji je izuzetno utjecajan u kući ‘Vjesnik’.”⁷¹

Puhariću je smetalo i što su se doveli u stanje da političko rukovodstvo jedne republike za partnere ima takve novinare. Složio se s Vrhovcem da se u *Danasu* smjene ne smiju provoditi „odlukom Predsjedništva CK. Oni se moraju smjenjivati odlukom političkog rukovodstva ‘Vjesnika.’” Iznio je i pesimističnu prognozu da neće dobiti bitku u partijskoj organizaciji *Danasa*. Za Jožu Vlahovića ustvrdio je da više nije na razini na kojoj je bio kao sekretar partijske organizacije i da su ga u redakciji *Danasa* promijenili oni koje je on trebao promijeniti. No bio je protiv toga da „Jožu [Vlahovića] sad vučemo” kako se to ne bi pretvorilo u aferu. „Ali sam za to da se ova trojica kompletno ili četvorica, govorim i o Tenžeri, ne znam tko čita tekstove, ali tih četvorica se politički moraju neutralizirati, jer će nam raditi svima o glavi.” Dodao je i da je dio „ozbiljnih i pametnih ljudi, naših komunista” začuđen da se dozvoljava takvo pisanje. „Mi bi našim ljudima dali pet puta po glavi da se usude jedan dio toga reći.” Puharić je tu bio nedorečen jer su u *Danasu* gotovo svi bili članovi SKH. Stipe Šušvar upozorio je da su u „Vjesnikovoj” kući potisnuti „mnogi stariji novinari dokazani komunisti”, da su u prvi plan izbili „ovi mladoturci koje smo ovdje spominjali”. Stvara se atmosfera da su Marinković i Lovrić „najbolji novinari i da takav novinar treba biti”. Vrhovec je pročitao i odlomak iz jednoga članka, zaključio da se takvo pisanje ponavlja iz broja u broj i da je riječ o „jednoj antikomunističkoj ideologiji”, te je inzistirao „da kuća ‘Vjesnik’ dade ocjenu o tome, a ne mi prije nje”.⁷² U skraćenom zapisniku sjednice istaknuto je da

⁷¹ *Isto*, 25/1-26/4.

⁷² *Isto*, 26/5-28/6.

„analizu i ocjenu uređivačke politike lista ‘Danas’ trebaju dati sama redakcija i izdavački savjet, a zatim i kuća ‘Vjesnik’, te da se ona raspravi na osnovnim organizacijama SK u ‘Vjesniku’. Na tome će se neposredno angažirati Općinski komiteti Trnje i Gradski komitet SKH Zagreb.”⁷³

Nakon toga planiran je nastavak rasprave o tjedniku u Predsjedništvu CK SKH, što se trebalo ubrzati jer je izrada analize trajala predugo. Upozoreno je na „ozbiljnost i političke reperkusije” koje sve dalje proizlaze iz pisanja *Danasa*, kao i da su zaključci sa sjednice od 6. rujna 1982. aktualizirani zbog najnovijega pisanja tjednika o „karlovačkom slučaju”. Dogovoreno je da se Akciona konferencija Saveza komunista Radne organizacije Novinsko-izdavačke djelatnosti „Vjesnik” sazove za 16. listopada 1982., da na njoj budu Mladen Žuvela ili Celestin Sardelić, izvršni sekretari Predsjedništva CK SKH, te da im kuća „Vjesnik” informaciju o učinjenom dostavi za sjednicu Predsjedništva CK SKH sazvanu za 18. listopada 1982.⁷⁴

Na Akcionoj konferenciji u „Vjesniku” održanoj 16. listopada prihvaćeni su Zaključci u kojima je rečeno da je većina tekstova u *Danasu* gradila i poticala razvoj samoupravljanja. Pozitivna značajka lista bila je njegova otvorenost i naglašeni jugoslavenski karakter, koji se vidio u okupljanju velikoga broja suradnika iz cijele države. Akciona konferencija imala je primjedbi na neke priloge zbog negativnih tendencija i političkih greški. Zbog toga se od komunista u redakciji zahtijevalo da „redefiniraju dio uređivačke prakse i učine korekciju spornih elemenata uređivačke koncepcije”. Analiza partijske organizacije tjednika smatrana je nepotpunom i u obranaškom tonu.⁷⁵ Sardelić je 19. listopada informirao Predsjedništvo CK SKH o tijeku Akcione konferencije SK „Vjesnik”, kojom partijski vrh nije bio zadovoljan jer je bila ispod njihova očekivanja. Konferencija je pokazala „izvjesnu spremnost” za ocjenu stanja u kući „Vjesnik”, uključujući i pisanje tjednika *Danas*, ali „još uvijek politički mlako i bez dovoljno odlučnosti da se energično uđe u raščišćavanje idejno-politički neprihvatljivih gledanja i pisanja s tih pozicija, što se posebno odnosi na ‘Danas’ i njegovu uređivačku politiku”. Zaključeno je da treba pooštriti ocjenu stanja u kući „Vjesnik”, a u odnosu na *Danas* poduzeti žurne mjere i o tome izvijestiti.⁷⁶ Istoga je dana i Savjet tjednika *Danas* donio ocjene u kojima su prihvaćena određena odstupanja i greške, te da su objavljeni neki tekstovi, karikature i fotografije koji nisu bili u skladu s prihvaćenom uređivačkom koncepcijom. Veća se pozornost davala negativnim pojavama, a zapostavljani su pozitivni procesi u društvu, prozivani pojedini funkcionari, objavljavani neproverjeni podaci, što je u „posljednje vrijeme sve prisutnije na

⁷³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3418: Zapisnik sa 15. sjednice PCKSKH od 11. 10. 1982.

⁷⁴ *Isto*.

⁷⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: PCKSKH, veljača 1983., Ocjene, stavovi i zadaci SK u programiranju i realizaciji uređivačke politike (Rezime rasprava u organizacijama SK u sredstvima javnog informiranja i u općinskim komitetima SKH), 17-18.

⁷⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3419: Zapisnik sa 16. sjednice PCKSKH od 18. i 19. 10. 1982., 18-19.

stranicama lista, što je izazvalo i niz javnih kritika”. Tendencije koje vode u defetizam i senzacionalizam potiskivale su analitički i argumentirani način informiranja. Savjet se založio za prevladavanje tih pojava, usklađivanje uređivačke politike sa stajalištima donesenim na kongresima SKJ i objektivnom i pravovremenom informiranju. Dano je i više sugestija za orijentaciju prema temama iz udruženoga rada i onima koje će kompleksnije tretirati aktualna pitanja političkoga i kulturnoga života.⁷⁷

Danas je bio tema rasprave na sjednici Predsjedništva CK SKH 15. studenog 1982. zbog „karlovačkoga slučaja”, a kuća „Vjesnik” jer nije prema njemu poduzela mjere dogovorene na sjednici Predsjedništva 19. listopada. Predsjedništvo je zaključilo „da se ovakvo stanje ne može dalje tolerirati” i da je nužno zatražiti od partijske organizacije tjednika, dnevnika *Vjesnik*, a posebice kuće „Vjesnik” utvrđivanje političke i partijske odgovornosti. Dogovoreno je da partijsku organizaciju „Vjesnika” obavijeste Vilim Mulc i Josip Vrhovec, članovi Predsjedništva CK SKH, a da Predsjedništvo bude informirano o poduzetim mjerama. Od Marinka Gruića očekivalo se žurno poduzimanje mjera u kući „Vjesnik” i „hitan odgovor o tome što je poduzeto”.⁷⁸

Bio je to inicijalni poticaj da se održi niz rasprava u kući „Vjesnik” i RTV-u Zagreb, kao i u partijskim organizacijama i općinskim komitetima na čijem su području bile te medijske kuće, te Gradskom komitetu SKH Zagreb kao krovnoj organizaciji u gradu. Sažetak s tih rasprava pripremljen je za sjednicu partijskoga vrha održanu 21. veljače 1983.⁷⁹ *Danas* je u tim partijskim raspravama loše prošao. Predsjedništvo Gradskoga komiteta SKH Zagreb bilo je nezadovoljno idejno-političkim stanjem u partijskoj organizaciji tjednika jer se oglašila na sve kritičke primjedbe koje je dobila od Akcione konferencije kuće „Vjesnik”, Savjeta lista i posredno od rukovodstva SKH, iako ih je načelno prihvatila. Zbog toga je zadužilo Općinski komitet SKH Trnje da „posebno razmotri idejno-političko stanje u toj osnovnoj organizaciji SK i utvrde odgovornosti i dalji zadaci komunista u razvoju uređivačke koncepcije lista”.⁸⁰

U sklopu rasprava i razgovora s novinarima 25. siječnja 1983. u Centralnom komitetu održan je sastanak s „rukovodećim novinarima” na temu političkoga stanja u zemlji i potrebe medijskoga odgovora na inozemnu promidžbu. Josip Vrhovec vodio je glavnu riječ, a u raspravi o položaju medija u Hrvatskoj dotaknuo se i tjednika *Danas*, čiji je slučaj već dobivao i međunarodnu dimenziju, ili je to Vrhovec želio tako prikazati. Nazočne je informirao da se Amerikanci počinju „brinuti, šta ćemo mi učiniti sa ‘Danas’ i

⁷⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: PCKSKH, veljača 1983., Ocjene, stavovi i zadaci SK u programiranju i realizaciji uređivačke politike (Rezime rasprava u organizacijama SK u sredstvima javnog informiranja i u općinskim komitetima SKH), 18-19.

⁷⁸ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3466: Zapisnik sa 19. sjednice PCKSKH od 15. 11. 1982.

⁷⁹ „O ulozima i zadacima komunista u programiranju i ostvarivanju uređivačke politike u sredstvima informiranja”, *Informativni pregled*, br. 1/1983., 52.

⁸⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: PCKSKH, veljača 1983., Ocjene, stavovi i zadaci SK u programiranju i realizaciji uređivačke politike” (Rezime rasprava u organizacijama SK u sredstvima javnog informiranja i u općinskim komitetima SKH), 77.

upozoravati preko” novinara partijski vrh „da bi ukidanje ‘Danas’ imalo vrlo negativne odjeke u Americi”. Smatrao je da je riječ o „političkoj igri” za Jugoslaviju i protiv nje i da to „apsolutno ne znači da ‘Danas’ je njihov” jer „da je njihov, mi bi ga uhapsili i osudili”.⁸¹ Jedan od sudionika koji je uspio doći do riječi tvrdio je da Amerikanci smatraju da se s *Danasom* zbiva isto što i prije sa *Startom*, da su to ispušni ventili koji se svjesno stvaraju unutar sustava.⁸² Vrhovec je komentirao i članak Jelene Lovrić i Đure Zagorca „Stotinu lica protiv privilegija” iz posljednjega broja *Danasa* objavljenog 25. siječnja. U njemu su u prvom planu bile „rezidencije, vile, lovišta, odmarališta”, pa tri točke u smislu da ima toga još. Za Vrhovca je to bio „poziv drugovi dragi na revoluciju protiv korumpiranog socijalizma” i mobilizacijska parola za okupljanje naroda. Upozorio je i na rubriku čitatelja i pismo „Poziv na akciju” potpisano sa Ž. K. iz Zagreba. Za njega to nije bio „nikakav Ž. K. Zagreb, to je netko u redakciji”. Najavio je da će se provjeriti o kome se radi preko redakcije, ili će oni „preko policije provjeriti da li postoji taj Ž. K. Zagreb”. Pročitao je dio pisma u kojem se Ž. K. žalio na podstanarstvo, bogaćenje direktora i ljudi na položaju, korištenje službenoga automobila u privatne svrhe. Za Vrhovca je to bio „najtvrdi staljinizam” i tvrdio je da bi to u „Vjesniku” konačno „morali shvatiti”. Za njega su novinari „borbenog nacionalizma” iz hrvatskoga proljeća poput Božidara Novaka, Krešimira Džebe i Nede Krmpotić bili „šegrti, prema ovima ovdje”.⁸³ Nekoliko dana poslije, u govoru u Rijeci, *Danasa* se dotaknuo i Jure Bilić, optužujući ga za „tržišnu” motiviranost da bi dosegnuo nakladu od 120.000 primjeraka i bio ekonomski opravdan.

„I onda treba da se svašta piše, da zadovoljiš sve ukuse u zemlji. Pa tako je i VUS jedno vrijeme radio, pa je završio na đubrištu, tako je i ‘Hrvatski tjednik’ počeo, došao je do tiraže od 160.000 do 170.000, pa je također završio na đubrištu.”⁸⁴

Na sjednici Predsjedništva CK SKH 31. siječnja 1983. dogovoreno je da se krene u kažnjavanje tjednika *Danas* ne čekajući analizu njegova pisanja koja je tada već bila dovršena.⁸⁵ Jedan od povoda za tu točku dnevnoga reda bila je priprema ideološke sjednice CK SKJ u kojoj je *Golubnjača*, drama na temelju pripovijetke Jovana Radulovića, dobila veliku pozornost, kao i objava knjige

⁸¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3445: Magnetofonski zapisnik sa sastanka (razgovora) o nekim pitanjima društveno-ekonomskog i političko-sigurnosnog stanja u zemlji, inozemnoj propagandi prema Jugoslaviji i o potrebi snažnijeg idejno-političkog i propagandnog djelovanja naših sredstava informiranja i ukupne kontrapropagandne djelatnosti, održanog 25. 1. 1983. u Zagrebu, II/4-II/5.

⁸² *Isto*, V/8-V/9.

⁸³ *Isto*, IV/2-IV/3. Članci iz *Danasa* od 25. siječnja 1983. na koje se Vrhovec referirao nalaze se na stranicama 17-21 i 45. Za prozване novinare iz hrvatskoga proljeća usp. NOVAK, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, 766.

⁸⁴ Jure BILIĆ, „Više jedinstva, misli i akcije”, *Danas*, 15. 2. 1983., 34-6. Neautorizirani članak, prenesen iz *Večernjega lista* od 7. veljače 1983.

⁸⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3474: Zapisnik sa 29. sjednice PCKSKH od 31. 1. 1983.

eseja Dobrice Ćosića *Stvarno i moguće* u Rijeci. *Danas* je *Golubnjači* dao velik i pohvalan prostor, što mu nije uzeto za dobro. Uvodničar Jure Bilić primijetio je da „ovaj naš list ‘Danas’ tjera svoju liniju i dalje, s tim da je sada perfidniji i utoliko opasniji”, kao i da „kruže u gradu priče kako ovdje u rukovodstvu ima ljudi koji njih podržavaju, ima ljudi koji ih podržavaju”. A taj netko tko ih je navodno podržavao trebao je biti Jure Bilić, koji je to energično odbio. Ta je potpora po tumačenju Stipe Šuvara izvučena iz nekih Bilićevih riječi sa sjednice Predsjedništva CK SKH da se *Danas* nešto popravio. Odlučno je otklonio mogućnost da netko iz Predsjedništva ima kontakte s *Danasom*. Vrhovec je izjavio da je *Danas* jedan od dva najveća problema s kojima se susreću i da su morali napokon natjerati kuću „Vjesnik” da riješi problem kako ga oni ne bi rješavali.⁸⁶ U provedbu akcije „najneposrednije” su uključeni Predsjedništvo Gradskoga komiteta SKH Zagreb i Općinski komitet SKH Trnje, koji su zaduženi „da dogovore sasvim konkretne mjere koje je u ‘Danasu’ potrebno poduzeti – do isključivanja iz Saveza komunista”. Josip Vrhovec bio je zadužen prenijeti zadatak Gradskom komitetu, a izvršni sekretari Predsjedništva CK SKH Mladen Žuvela i Celestin Sardelić za vođenje akcije na „toj liniji”.⁸⁷ Izvršavajući svoje zaduženje, i govoreći o nekim zlonamjernim kritikama, Vrhovec je na sjednici Predsjedništva Gradskoga komiteta SKH Zagreb spomenuo *Danas* i pisanje o

„naoko perifernim i bezazlenim rubrikama kao što su pisma čitalaca proturaju otvoreni antikomunizam. Tako kroz jedno pismo u tjedniku ‘Danas’ stiže otvoreni poziv za dogmatski socijalizam pod parolom da svi budemo jednaki u siromaštvu. Ili, pak, u primjeru pisanja o privilegijama gdje se natura jedna huškačka, ulična politika, a istodobno ti novinari ne govore ništa o vlastitim privilegijama.”⁸⁸

Danasu je prigovorio još i za jedan „zakukuljeni i zamuljeni tekst” o drami *Golubnjača*, koja je izazvala sukob partijskih rukovodstava Srbije i Vojvodine.⁸⁹ Na sjednici 7. veljače članovi Predsjedništva CK SKH informirani su da su Gradski komitet Zagreb i Općinski komitet SKH Trnje upoznati sa svojim zadacima i mjerama koje trebaju poduzeti. Dogovoreno je i da im se dostavi analiza pisanja *Danasa* izrađena u CK SKH, kao i Marinku Gruiću, členu SOUR-a „Vjesnik”, s tim da se koristi isključivo kao interni materijal.⁹⁰ Odluka je donesena u trenutku kad se partijska organizacija *Danasa* konstantno sastajala i raspravljala o uređivačkoj politici i svojem idejno-političkom

⁸⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3474: Magnetofonski zapisnik sa 29. sjednice PCKSKH od 31. 1. 1983., 2-II/2, III/4-III/5.

⁸⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3474: Zapisnik sa 29. sjednice PCKSKH od 31. 1. 1983.

⁸⁸ Josip VRHOVEC, „Javna glasila ne mogu biti snaga izvan društva”, *Danas*, 15. 2. 1983., 36-37.

⁸⁹ *Isto*, 36-37; SELINIĆ, *Srbija 1980-1986*, 442-451.

⁹⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3475: Zapisnik sa 30. sjednice PCKSKH od 7. 2. 1983.

stanju. Od 1. do 16. veljače sastala se šest puta. No, partijski vrh nije bio zadovoljan učinkom tih sastanaka.⁹¹

Malo je priloga koji su „pisani s pravih, komunističkih pozicija”

Analiza pisanja tjednika *Danas* Centra CK SKH za informiranje i propagandu završena je 3. veljače 1983. na 167 stranica teksta. Bila je na traženoj partijskoj liniji s mnoštvom citata i naglašavanja neprihvatljivih dijelova. Doimala se kao zakašnjela cenzura i upozorenje o tome što je redakcija tjednika propustila napraviti. U uvodu je napomenuto da je analiza napravljena jer ju partijska organizacija *Danasa* nije napravila, nego se u svojem osvrstu dotaknula tek nekih članaka u „kojima su uočavani promašaji”. Istaknuto je da nije u pitanju „potpuna i egzaktna” analiza, već da se daju glavni naglasci pisanja i gledanja na pojedine probleme novinara *Danasa* i njihovih stalnih vanjskih suradnika, a „time donekle i konstante uređivačke i uredničke politike”. Jedan od ciljeva analize bio je i pružiti utemeljenu ocjenu „umjesto paušalnog hvaljenja ili kuđenja tjednika”, što su bile dvije dominantne vrste mišljenja o njemu. U svezi s pisanjem o Savezu komunista, a to se smatralo i najvažnijim dijelom analize, prigovoreno je da je bilo malo priloga koji su „pisani s pravih, komunističkih pozicija, na primjeren način”.

„Osnovni su ton davali napisi u kojima je Savez komunista promatran u iskrivljenom ogledalu, ili sa strane: objavljujani su uglavnom napisi u kojima se lovilo ono što je ekscesno, što odudara, što je loše, optužujuće – u prvom redu po rukovodioce i rukovodstva, što je alarmantno kao pojava, tendencija, bez iznošenja prave argumentacije, odnosno nerijetko iznošenjem krive, montiranjem činjenica i ‘činjenica’, da bi se dobila poruka koja se želi.”⁹²

Većinu članaka na tu temu napisalo je dvoje novinara: Gojko Marinković i Jelena Lovrić, a od vanjskih suradnika beogradski sociolog Slobodan Inić i sarajevski politolog Nenad Kecmanović. U dokazivanju krivnje Lovrić i Marinkovića autori analize služili su se istom metodologijom, izvlačeći riječi i rečenice iz konteksta da bi osporili njihove osvrte na stanje u SKJ, koje je tada bilo loše. U analizi se ignoriralo da se na sjednicama Centralnoga komiteta tada već moglo čuti svašta i da tretman J. Lovrić 1. sjednice Centralnoga komiteta u sazivu nakon XII. kongresa nije bio ni blizu drame koja je bila na toj sjednici pri biranju Dragoslava Markovića u novo Predsjedništvo CK SKJ.⁹³ Komentare koji su potvrđivali loše stanje u SKJ autori analize ocjenjivali su zloradim. No, posebice je bilo neutemeljeno inzistiranje na nekakvoj

⁹¹ „Gdje smo griješili”, *Danas*, 15. 3. 1983., 38; „O ulozi i zadacima komunista u programiranju i ostvarivanju uređivačke politike u sredstvima informiranja”, *Informativni pregled*, br. 1/1983., 53.

⁹² HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: Informacije o pisanju štampe Centra CK SKH za informiranje i propagandu od 3. 2. 1983., 1-4.

⁹³ *Isto*, 4-20.

platformi tih novinara, što je zapravo nedovršena denuncijacija koja je tada tražila odgovor za čiji se račun to uopće čini. Tu i tamo neki komentar na hrvatske proljećare 1971. bio je krajnje tendenciozan i pokušaj da se utemeljena kritika relativizira osporavanjem idejno-političkih, pa i moralnih kvaliteta novinara i drugih autora članaka u *Danasu*. Posebnu težinu imala su dva članka beogradskoga sociologa Slobodana Inića iz prve polovine kolovoza u kojima je postavljeno pitanje smislenosti Saveza komunista i tvrdilo se da se nije promijenio, ne korespondira s vremenom i da su promjene nužne. „Ni uz jedan ni uz drugi napis redakcija nije donijela nikakvu napomenu, ogradu ili svoj komentar”, zgražali su se autori analize; štoviše, urednik unutarnje politike tjednika Mladen Maloča osvrnuo se u broju 27 na tretman koji su ti članci dobili u inozemstvu, gdje su interpretirani kao zahtjev za duboku reformu Partije. U pokušaju da sumiraju konstante u pisanju *Danasa*, većina navedenih „poruka” zapravo je bila iz Inićeva dva članka. Taj prvi dio analize zaključen je komentarom da u *Danasu* ima i afirmativnih tekstova, no da je dominantan politikantski pristup, kao i da je riječ o svojevrsnome monopolu jer je većinu članaka o Partiji napisalo dvoje „borbenih” novinara – Jelena Lovrić i Gojko Marinković.⁹⁴

Znatan dio analize posvećen je i gospodarskim i socijalnim temama, uz temeljnu primjedbu da je u pitanju pristup koji je češće bliži onima bliskim zapadnoeuropskim kršćanskim unijama ili socijaldemokraciji nego programskim opredjeljenjima SKJ. U tom je dijelu bilo manje-više otvorenih primjedbi da je dominantan tretman Hrvatske, uz približavanje tvrdnji da ona više daje negoli prima, što je zapravo bila optužba za njezinu ekonomsku zapostavljenost u Jugoslaviji. Taj dio, gdje su najveći prostor dobili novinari poput Drage Buvača, Ive Jakovljevića i Milana Gavrovića, kao i ekonomist Marijan Korošić, doima se kao da su ga pisale osobe koje su ekonomsku problematiku solidno poznavale, ali nisu dovodile u pitanje službenu partijsku liniju koja je davala prednost socijalnoj politici nad tržišnim zakonitostima. *A priori* su odbacivali više ili manje jasno potenciranje odgovornosti Partije za ekonomsku krizu i promašene investicije poput tvornice boksita u Obrovcu, Petrokemije na Krki, tvornice umjetnih gnojiva u Kutini i Nuklearne elektrane Krško. Velikih je primjedbi bilo na dio o socijalnoj politici i članke na temu privilegija rukovodilaca i velikih socijalnih raslojavanja unutar Partije, što je ocijenjeno kao napor *Danasa* da „uporno ‘dokazuju’ kontinuitet lopovluka ‘čelnih ljudi’, oslanjajući se na incidentne pojave”. U tom dijelu istaknut je članak iz rubrike čitatelja koji je napisao anonimni Ž. K. iz Zagreba, koji je prethodno dobio prostor na sastanku Vrhovca i novinara 25. siječnja 1983. i jednoj sjednici partijskoga vrha, kad ga je Vrhovec nazvao izmišljenim i pripisao redakciji tjednika.⁹⁵

Glede vanjskopolitičkih tema, koje su zauzimale oko četvrtinu sadržaja tjednika, prigovoreno je da nisu odraz jasne uređivačke politike i da ne

⁹⁴ *Isto*, 14-29.

⁹⁵ *Isto*, 50-52.

poštuju smjernice koje su davali Tito i partijski kongresi. Propust je bila i tematska orijentacija na zapadne teme, što je dolazilo do izražaja i u rubrici „Prevedeni stupci”, u kojima su u 46 brojeva objavljena 64 članka, od kojih je samo jedan bio s Istoka, i to o teoriji gravitacije. Za funkcionare, rukovoditelje, rukovodstva i privilegije rečeno je da je u pitanju omiljena tema tjednika, „gotovo iz broja u broj”, te da „posebno podgrijava antirukovodilačko i antipolitičarsko raspoloženje, služeći se ne baš rijetko porukama i parolama na nivou uličnog kritizerstva”. U poglavlje „O nekim društveno-političkim temama i događajima” strpani su neprimjereni članci koje autori analize nisu mogli tematski razvrstati, te je dan osvrt na članke o privrednom i političkom kriminalu, ekologiji, socijalnim razlikama, ekologiji i Svjetskom nogometnom prvenstvu 1982. godine. Ocijenjeno je da su teme interpretirane na površan, senzacionalistički i neprihvatljiv način. Slične su ocjene dane i za poglavlje o aferama i polemikama. „Radilo se o tiražnom ‘napuhavanju’ tema i podilaženju ukusu dijela malograđanske javnosti, ali i podmetanjima političke prirode.” Za članke o mladima rečeno je da se uglavnom bave zabavnom sferom života dijela urbanizirane omladine iz imućnih obitelji, a da gotovo nema članaka o materijalnom i društvenom položaju mladih, posebice onih u udruženom radu i obrazovanju. U poglavlju o kulturnom životu i stvaralaštvu posebice je istaknuta knjiga Stanka Lasića o kronologiji Krležina života te knjige i teme koje su izazvale velik publicitet, primjerice o Golom otoku, drami *Golubnjača* i slično. Bit osvrta je prigovor da su u tjedniku nastojali „biti na ‘špici’” obrađujući atraktivne teme i prividno objektivni, „navodeći i ono što su drugi izrekli i napisali ‘za’ i ‘protiv’, a najčešće ne eksplicirajući jasno i otvoreno vlastite ocjene i opredjeljenja”. Poglavlje su dobila i dvojica stalnih kolumnista, Tito Bilopavlović i Ivan Starčević, koji su negativno ocijenjeni. Oni su plasirali brojne poruke i komentare o nekim društvenim zbivanjima i problemima, „sve u naoko ‘lakom’ štivu, zafrkantskom ili ironičnom stilu”. Za karikature i ilustracije istaknuto je da im je dan velik prostor i namijenjena važna uloga u slanju raznih poruka te da imaju važnu funkciju u uređivačkoj koncepciji lista. Karikaturist Joško Marušić dobio je najveći prostor, neke od njegovih karikatura detaljno su opisane, a neke su spominjane i u drugim poglavljima. Pretposljednje poglavlje naslovljeno je „‘Danas’ o sebi” i u njemu je nabrojeno sve što je o toj temi pisano, što je zapravo i kronologija sporenja s Partijom, kao i nespremnost da se prihvate njezine kritike. Na kraju je slijedilo nekoliko zaključnih napomena o „konstantama” uređivanja, sa sugestijom za poboljšanje da bi se učinio „glasilom organiziranih socijalističkih snaga i socijalističkog javnog mišljenja”.⁹⁶

Analiza *Danasa* bila je jedan od priloga za proširenu sjednicu Predsjedništva CK SKH održanu 21. veljače 1983. na temu uloge i zadataka Saveza komunista u provedbi uređivačke politike u medijima. Sažetak rasprave, odnosno osvrt na stanje u medijima objavljen je u *Informativnom pregledu*

⁹⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3494: Informacije o pisanju štampe Centra CK SKH za informiranje i propagandu od 3. 2. 1983., 54-167.

CK SKH, koji je imao status partijske okružnice.⁹⁷ Na sjednici je bila većina članova Predsjedništva, gotovo svi relevantni funkcionari Republike i Partije te čelnici SOUR-a „Vjesnik” i RTV-a Zagreb. Uz njih je bio i dio partijskih predsjednika iz Osijeka, Splita, Rijeke i Zagreba. Na sjednici je najlošije prošao *Danas*; uostalom, on je i bio povod za raspravu o medijima. Uvodničar Josip Vrhovec upozorio je da partijska organizacija tjednika nije u stanju dovesti do kraja „samokritičku valorizaciju svog rada”, kao ni kuća „Vjesnik”, pa je završilo odlukom Predsjedništva CK SKH da to učine Gradski komitet i Općinski komitet SKH Trnje – Zagreb. U *Danasu* je prodor malograđanskih vrijednosti bio najočitiji i to je trebalo presjeći zbog utjecaja na druge medije, o čemu je govorio i Marinko Gruić. Jure Bilić zamjerao je tjedniku što uz različita mišljenja, pa i oporbena, nije dao jasan komentar s pozicije Saveza komunista i morao se „konfrontirati stavovima koji su u suprotnosti s našom politikom”.⁹⁸ Na sjednici je postavljeno pitanje konkretne partijske odgovornost užega uredničkog rukovodstva, dvoje-troje novinara, kao i cijele partijske organizacije.

„Upozoreno je, uz ostalo, da je problem tjednika ‘Danas’ i u tome, što su ljudi – novinari i urednici okupljeni u listu – uvjereni da su na do kraja borbenoj socijalističkoj poziciji. A analiza, rađena u Centru za informiranje i propagandu CK SKH reljefno pokazuje da nasjedaju u osnovnim političkim orijentacijama ili plitkoj prozivačkoj kritici, ili ideološkim linijama koje nisu naše. ‘Danas’ se u osnovi bavio prozivačkim kritizerstvom, a njegovim intrigama željelo se čak razjediniti republičko partijsko rukovodstvo.”⁹⁹

To je zapravo bilo Šuvarovo gledište, koji se pritom pozvao i na autoritet Bakarića i njegov posljednji intervju za Novu godinu 1982., kad je skeptično govorio o istraživačkim novinarima u Hrvatskoj i njihovoj sposobnosti za kritički pristup. A *Danasu* je Šuvar, i ne samo on, negirao kritički pristup i pripisivao „prozivačko kritizerstvo”.

„I sada ne trebamo stvari voditi u tom pravcu da nam je do ganjanja pojedinca. Nama je do toga da tjednik ‘Danas’ postane kritičko, borbeno oružje naših organiziranih socijalističkih snaga, a ako treba da deset ljudi ode a da deset drugih dođe, to uvijek možemo na ljudski način dogovoriti. Radi se o našoj potrebi da imamo takav tjednik, a vrlo je teško praviti kvalitetan politički tjednik.”¹⁰⁰

Drugarsko vijeće *Danasa*, pritisnuto sa svih strana, predložilo je početkom ožujka kazne prozvanim članovima redakcije. Kazne su bile uglavnom

⁹⁷ *Isto*, 52-72.

⁹⁸ „O ulozu i zadacima komunista u programiranju i ostvarivanju uređivačke politike u sredstvima informiranja”, *Informativni pregled*, br. 1/1983., 52-72.

⁹⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3494: Zapisnik sa 32. sjednice PCKSKH od 21. 2. 1983.

¹⁰⁰ „O ulozu i zadacima komunista u programiranju i ostvarivanju uređivačke politike u sredstvima informiranja”, *Informativni pregled*, br. 1/1983., 67-70.

opomene i drugarske kritike: posljednja opomena glavnom i odgovornom uredniku Joži Vlahoviću; opomena pomoćniku i zamjeniku Draženu Vukovu-Coliću; opomena pomoćniku glavnoga i odgovornoga urednika Kreši Špeletiću; posljednja opomena Mladenu Maloči; opomena Gojku Marinkoviću „kao članu kolegija i kao piscu, u čijim su se tekstovima javljale ideje koje su i bile na liniji suprotne od naših napora”; posljednja opomena Jeleni Lovrić jer je više puta pokazala jednostranost u pristupu problemima, ne „lučeći bitno od nebitnoga, zamjenjujući pojedinačno i opće, poentirajući prvenstveno negativnu stranu tretiranu od društveno-političkog fenomena, te propuštajući da u kompariranju suprotstavljenih stavova jasno ukaže na stav koji je usvajao organ i forum SK i koji je također dužna provoditi redakcija ‘Danasa’”. Drugarsko vijeće tražilo je pokretanje postupka i utvrđivanje odgovornosti Ivana Starčevića „zbog njegovog kozerskog stila i privatizacije Kolumne”, kao i neprihvatanja sugestija iz redakcije i izvan nje.¹⁰¹ Nakon toga se i partijska organizacija tjednika 7. ožujka 1983. „pokajala” i priznala greške, odnosno prihvatila većinu ocjena partijskoga vrha Hrvatske o svojem radu, na što je utjecao i boravak izvršnih sekretara Predsjedništva CK SKH Celestina Sardelića i Mladena Žuvele na njihovoj sjednici.¹⁰² Međutim, „kategorički je zaključeno” da u uređivačkoj politici i novinarskoj praksi tjednika nije bila „prisutna decidirana, osmišljena i sistematizirana liberalistička ili bilo koja druga idejna platforma uperena protiv Saveza komunista i samoupravnog socijalističkog društva”. Kazne koje je predložilo Drugarsko vijeće su umanjene. Glavnom i odgovornom uredniku Joži Vlahoviću, njegovu zamjeniku Draženu Vukovu-Coliću, pomoćniku glavnoga urednika Kreši Špeletiću, uredniku unutarnjopolitičke rubrike Mladenu Maloči i novinarki Jeleni Lovrić izrečena je mjera opomene. Novinaru Gojku Marinkoviću i nekolicini članova uredničkoga kolegija, koji nisu spominjani na sjednicama partijskoga vrha, upućena je drugarska kritika. Partijska organizacija podijelila je odgovornost za rad tjednika, pa si je „izrekla svojevrstu samokritiku”.¹⁰³ O zaključenom na partijskoj sjednici *Danasa* i izrečenim kaznama izvršni sekretari Sardelić i Žuvela informirali su idućega dana Predsjedništvo CK SKH. Sardelić i Žuvela tražili su od partijske organizacije da poveća „kazne za jedan ili dva stupnja”, no to nije prihvaćeno. Prihvaćeno je njihovo inzistiranje da se u izvještaj unese sve ono što je OOSK tjednika usvojila kao političke propuste u uređivačkoj politici, a to su bili radikalizam, ultraljevičarenje, kritika svega postojećeg, površnost, izazivanje itd.¹⁰⁴ Predsjedništvu CK SKH izvještaj o pisanju *Danasa* što ga je izradila partijska organizacija lista bio je prihvatljiv, ali ne i izrečene statutarne mjere

¹⁰¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Magnetofonski zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983., VII/3-VII/4.

¹⁰² HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983.; „Gdje smo grijehili”, *Danas*, 15. 3. 1983., 38.

¹⁰³ „Gdje smo grijehili”, *Danas*, 15. 3. 1983., 38.

¹⁰⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Magnetofonski zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983., VII/1.

novinarima.¹⁰⁵ Žuvela se žalio da je s redakcijom *Danasa* teško razgovarati, što je objasnio slikovitim komentarem da je „bolje kopati nego odlaziti na ‘Danas’”. On i Sardelić smatrali su da u *Danasu* znaju što se o njima govori na sjednicama partijskoga vrha i koga treba maknuti iz redakcije. Upozorili su da se širi loša atmosfera zbog kažnjavanja *Danasa*, da se o tome nekoliko dana prije zanimao i britanski konzul kad je bio u posjetu „Vjesniku”. Bilić je na to ljutito reagirao komentarem „ljudi moji, jesmo mi kolonija engleska ili smo mi suverena zemlja”. Vezano uz odnos prema *Danasu* izbila je i rasprava o nadležnosti u kojoj je Bilić dao do znanja Šuvaru da je Predsjedništvo zaduženo za sve, pa ako treba i imenovati novinare da bi se osigurala partijska linija u tjedniku. Zbog povišenih tonova razmatrala se i opcija da se sjednica zatvori i bez zapisnika raspravi problem, do čega ipak nije došlo. Marijan Kalan zalagao se za žurne mjere i bez previše vođenja računa o tome što će netko u Jugoslaviji o tome misliti. Glede kadrovskih promjena predlagalo se da se Vlahović, Vukov-Colić, Lovrić, Marinković i Starčević premjeste u druge redakcije „Vjesnika”. Na tu su listu poslije dodali i Maloču, uz prijedlog da se u redakciju dovede izvjestan broj novinara iz *Vjesnika*, eventualno i šire. Za glavnoga i odgovornoga urednika predlagan je Davor Šošić, koji je bio predložen i za urednika dnevnika *Vjesnik*. Među predloženima za glavnoga i odgovornoga urednika bili su još Milan Bekić, Žarko Božić i Stevo Maoduš. Šuvar je poslije dodao i Ninu Pavića, kao mlađega i podobnoga novinara. Jure Bilić upozorio je da se za glavnoga urednika ne bi smjelo imenovati novinara srpske nacionalnosti zbog mogućih komentara da „sada Srbin skida Hrvata” i da to zapravo zaoštava ustaljenu praksu da *Vjesnik* i *Večernji list* vode Hrvat i Srbin. Spominjala se i opcija spajanja *Danasa* i *Sedam dana*.¹⁰⁶ Zaključeno je da „daljnji postupak oko izricanja statutarnih mjera” u tjedniku *Danas* preuzme kao svoj zadatak Općinski komitet SKH Trnje na temelju prijedloga Drugarskoga vijeća. „Predsjedništvo je također zaključilo da se ubrza postupak kadrovskih promjena u listu ‘Danas’ i premještanja određenog broja urednika i novinara redakcije na druge poslove.”¹⁰⁷ Na sjednici Predsjedništva 21. ožujka 1983. Marinko Gruić govorio je o odlasku petero novinara iz *Danasa* kao o gotovoj stvari, s tim da je status Gojka Marinkovića još trebalo raspraviti. Joža Vlahović obećao je da neće praviti probleme, kao i Vukov-Colić, koji je smatrao da je postupak prema *Danasu* neprimjeren. Maloča je prihvaćao kaznu, no želio je ostati u *Danasu* kao novinar. Marinković je prihvatio da je bilo pretjerivanja i slabosti u uređivačkoj politici i imao je primjedbi na postupak raščišćavanja. Smatrao je da odlaskom šest osoba redakcija neće biti što je bila, želio je ostati kao novinar, a ako ne, otišao bi iz „Vjesnika”. Lovrić je pokazala interes za prelazak u *Start*, no s obzirom na to da je bila na bolovanju, njezin je status trebalo raščistiti poslije. S Ivanom Starčevićem bilo je najviše proble-

¹⁰⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983.

¹⁰⁶ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Magnetofonski zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983., VII/5-6, VIII/6, IX/1, IX/8-X/2 i 12/5.

¹⁰⁷ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3530: Zapisnik sa 35. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983.

ma, a status mu je trebalo riješiti nakon što se vrati sa službenoga puta. Za razliku od nekih prethodnih sjednica, Jure Bilić bio je snošljiviji i pomirljiviji prema opcijama da dio novinara ostane i da tjednik nastavi izlaziti bez ekscen-snih stvari. Spomenuo je da su za tu opciju kod njega na sjednici CK SKJ u Beogradu agitirali neki novinari, sugerirajući da sačuvaju ekipu *Danasa*. Bilić je pohvalio i komentar u zadnjem broju *Danasa* o njima samima.¹⁰⁸ U raspra-vi je većina sudionika smatrala da glavni urednik ne može ostati jer je odgo-voran za uređivačku politiku koja nije bila na partijskoj liniji, a da je postupak Predsjedništva prema tjedniku u skladu sa statutarnim odredbama. Najkri-tičniji je bio Vilim Mulc, koji je smatrao da se olako prelazi preko svega što se dotad zbivalo s tjednikom, da se sve svelo na njihova pokajnička priznanja kao da je riječ o nezrelim osobama, a da su oni zapravo djelovali kao paralelni organ Saveza komunista. „Dakle, da ne budemo, da ne ispadnemo barem mi ovdje naivni oko toga.” Švar, koji nije skrivao animozitet prema SOUR-u „Vjesnik”, upozorio je da ne bi bilo dobro da se svi problemi u medijima svale na *Danas* i time amnestiraju problemi kuće „Vjesnik”. Švar je smatrao da je analiza brojeva *Danasa* iz 1982. pokazala velike greške koje su izraz „jednog dubljeg neshvaćanja društvenih problema”, ali da „drugove” u *Danasu* moraju amnestirati jer nisu iznimka u tom pristupu, jer „mi te gluposti imamo u svim novinama”, samo su u *Danasu* koncentrirane „zato što se išlo sa prevelikom ambicijom i izborom najborbenijih novinara koji će takvu prozivačku kritiku društva slijediti”. Tvrđio je da je samo on od početka smatrao da glavni i odgovorni urednik treba otići jer nije kontrolirao Marinkovića i Lovrić, i da ključni ljudi iz *Danasa* trebaju otići, s tim da im se u preraspodjeli ili dalj-njem angažmanu iziđe ususret i ne ide na njihovu političku i moralnu likvi-daciju. Istaknuo je da se to mora napraviti i zbog viših razloga, jer su oni iz SKH „digli toliku poviku oko toga” da to moraju raščistiti, a s druge strane s tim postupkom imaju uporište za daljnju partijsku borbu i da bi „neke druge u Jugoslaviji obavezali da ponešto raščišćavaju, jer su situacije kod njih teže i izrazitije”.¹⁰⁹ Rasprava je okončana zaključkom da glavni i odgovorni ured-nik lista *Danas* ne može ostati na toj dužnosti, a da se za ostala rješenja unu-tar redakcije tjednika „učini odgovornim SOUR ‘Vjesnik’ na osnovi vlastitih spoznaja i saznanja, u okviru političkih kriterija koje je utvrdilo Predsjedniš-tvo CK SKH”.¹¹⁰

Na sjednici Predsjedništva CK SKH 4. travnja 1983. ponovno je bilo pri-tužbi da kuća „Vjesnik” prebacuje na Predsjedništvo CK SKH donošenje od-luke o smjenama i kadrovskim promjenama u *Danasu*. To posebice nije bilo prihvatljivo Josipu Vrhovcu, koji je inzistirao da „Vjesnik” mora primijeniti načelo rada koje vrijedi za cijeli Savez komunista i da u slučaju njegova kršenja

¹⁰⁸ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3665: Magnetofonski zapisnik sa 38. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983. Bilić je vjerojatno mislio na članak Jelene Lovrić „Bitka za bolje novine”, *Danas*, 1. 3. 1983., 12-14.

¹⁰⁹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3665: Magnetofonski zapisnik sa 38. sjednice PCKSKH od 8. 3. 1983., 19/4-20/5.

¹¹⁰ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3665: Zapisnik sa 38. sjednice PCKSKH od 21. 3. 1983.

cijeli njihov statutar ni koncept dolazi u pitanje.¹¹¹ Predsjedništvo je ponovilo zaključak da aktualni glavni i odgovorni urednik s „obzirom na date i usvojene političke ocjene o uređivačkoj politici lista” ne može ostati na toj dužnosti, a da je kuća „Vjesnik” odgovorna za njega i druga kadrovska rješenja na temelju političkih kriterija i stavova partijskoga vrha.¹¹² Sjednica Predsjedništva održana je dva dana prije 10. ideološke sjednice CK SKH, na kojoj je *Danas* dobio relativno vidno mjesto. U podsjetniku za tu sjednicu o tjedniku je rečeno:

„Negativne tendencije pojačano su bile prisutne u tjedniku ‘Danas’, u čijoj uređivačkoj politici je došlo do prodora lažnog radikalizma, senzacionalizma, ljevičarenja, prozivačke kritike, pa i do pomutnje u idejnoj orijentaciji. Stoga je pokrenuta akcija na idejno-političkom raščišćavanju i diferencijaciji s nosiocima i protagonistima takvih shvaćanja u okviru OOSK uz aktivno prisustvo rukovodstva Saveza komunista.”¹¹³

Na sjednici CK SKH 6. travnja 1983. Josip Vrhovec osvrnuo se u uvodnom referatu i na stanje u medijima. Po njegovu mišljenju, s jednom iznimkom u javnim glasilima u Hrvatskoj nije bilo gruboga prodora antisocijalističkih tendencija ni generalnih promašaja u uređivačkoj politici. Izuzetak je bio tjednik *Danas*.¹¹⁴ S takvim tretmanom tjednika nije se složio ekonomist Ivo Perišin. Smatrao je da ne treba prihvatiti Informaciju o pisanju lista *Danas* kao analitičko-dokumentacijski prilog uz sjednicu jer u njoj u „pristupu, metodi odabiranja i ocjenama ima mnogo toga s čime se ne bih mogao složiti”. Bio je to prigovor da se olako traži neprijatelja i ne uočavaju vlastite mane i slabosti.¹¹⁵ Još je nekoliko govornika spomenulo *Danas*, neki su se slagali s tretmanom koji je *Danas* dobio, a neki i ne. Borislav Mikelić cijelo je izlaganje posvetio tjedniku, s omalovažavanjem, i optužio ga da mu je od samoga početka cilj bio smišljeni obračun s Centralnim komitetom, posebice onim iz prethodnoga saziva. Redakcija tjednika odgovorila je na njegovo izlaganje negirajući optužbe s obrazloženjem da im nije poznato da se o radu člana Centralnoga komiteta može razgovarati samo u Centralnom komitetu, da je dobio prostor za odgovor u tjedniku, koji nije iskoristio, te se na kraju zapitala kako zna što piše u pismu čitatelja kad ih nije dobio od redakcije na uvid.¹¹⁶

Slučaj tjednika *Danas* priveden je kraju kad je Joža Vlahović dao ostavku, koju je 11. svibnja 1983. Radnički savjet OOUR-a „Vjesnik SSRNH” prihvatio i istoga dana za vršitelja dužnosti glavnoga i odgovornoga urednika imenovao

¹¹¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3667: Magnetofonski zapisnik sa 40. sjednice PCKSKH od 4. 4. 1983., 25/4-26/4.

¹¹² HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3667: Zapisnik sa 40. sjednice PCKSKH od 4. 4. 1983.

¹¹³ HR-HDA-1220-CK SKH, D-15614: Aktualna idejno-politička kretanja i djelovanje Saveza komunista (Podsjetnik za raspravu na sjednici Centralnog komiteta SKH), ožujak 1983., 70.

¹¹⁴ Uvodno izlaganje Josipa Vrhovca „O idejnim kretanjima u društvu i zadacima Saveza komunista”, *Informativni pregled*, br. 2/1983., 10.

¹¹⁵ HR-HDA-1220-CK SKH, D-15614: *Aktualna idejna pitanja i zadaci Saveza komunista*, Centar CKSKH za informiranje i propagandu, svibanj 1983., 43-44.

¹¹⁶ „Rasprava o ‘Danasu’”, *Danas*, 12. 4. 1983., 12-13.

Živka Milića, dotadašnjega urednika *Danasa* u Beogradu, po nacionalnosti Hrvata.¹¹⁷ Miliću je za zamjenika doveden mladi i perspektivni partijski kadar Nino Pavić, a za pomoćnike Denis Kuljiš i Ante Živković.¹¹⁸ Denis Kuljiš poslije je pisao da je Milić doveden jer je bio „veoma povjerljiv”, a njega i Ninu Pavića dodali su „pak kao vjesnikovske ‘mlade nade’, odnosno tzv. šuvarovce”.¹¹⁹ S tim promjenama počeo je i pad naklade, koja se po nekim podacima spustila na 37.000 prodanih primjeraka, što je u odnosu na dostignutih 120.000 bio drastičan pad.¹²⁰ Milićev početak na čelu redakcije *Danasa* nije bio na očekivanoj razini jer je Predsjedništvo CK SKH 9. lipnja 1983. zaključilo da se s njim obavi razgovor zbog „politički neprihvatljivog teksta” u broju od 7. lipnja „Književnici: lažan dojam opsadnog stanja” autora Momčila Đorgovića.¹²¹

Kažnjavanje *Danasa* uklapalo se u obračun s „kulturnom kontrarevolucijom” u Jugoslaviji, iniciran 5. ideološkom sjednicom CK SKJ održanom 28. veljače 1983. i 6. sjednicom održanom 14. ožujka, na kojoj se raspravljalo o medijima i zadacima Saveza komunista u njima. Na 6. sjednici doneseni su zaključci koji su trebali spriječiti da se mediji koriste protiv vrijednosti samoupravnoga socijalizma i tekovina revolucije.¹²² U Hrvatskoj su najveći uspjesi u provedbi zaključaka 6. sjednice bili u kadrovskoj promjeni kojom je Partija isposlovala ostavku glavnoga urednika tjednika *Danas*. U studenom 1983., na sastanku najviših funkcionara Srbije i Hrvatske, Stipe Šuvar stavio je do znanja da to ne smatra velikim uspjehom, što je prokomentirao riječima: „Za nevolju jedva smo našli drugog, nismo izvršili dalju kadrovsku transfuziju i taj tjednik je danas loš, kao što je bio i prije.”¹²³ Potkraj 1983. u kući „Vjesnik” smatrali su da je *Danas* i dalje velik problem zbog uređivačke politike. Na sastanku koji je organizirala Komisija CK SKH za idejna pitanja i informiranje rečeno je da je oko *Danasa* „došlo do izvjesnih pomaka, prestrukturiranja, ali da još uvijek profesionalna situacija, stvaralačka, radna atmosfera nije dobra”. Neki pojedinci još su smatrali da trebaju biti partneri Saveza komunista.

„Pri tome, izuzetno vješto, do perfekcije vješto, traže putove kako će otežati i zagorčiti život onim ljudima u listu koji pošteno rade. Stoji ocjena, rečeno, da OOSK nije uspjela ostvariti utjecaj na uređivačku politiku lista. Također, stav da se ide na kadrovsko jačanje redakcije sporo se realizira. Izrečena je i ocjena da je ‘Danas’, bez obzira na sva lutanja, iskušenja, zapravo, još uvijek najuspješnija inicijativa koja je u zadnjih nekoliko godina u ‘Vjesnikovoj’ kući realizirana. Upozoreno je, također, da je ‘Danas’ postao probni kamen, da li

¹¹⁷ „Živko Milić v.d. glavnog i odgovornog urednika IPT ‘Danas’”, *Danas*, 17. 5. 1983., 40.

¹¹⁸ „*Danas*” 1982.-1992., 27.

¹¹⁹ KULJIŠ, „Živ živcat Živko Milić – pretjeruje”.

¹²⁰ NOVAK, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, 804.

¹²¹ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3682: Zapisnik sa 50. sjednice PCKSKH od 9. 6. 1983.

¹²² HR-HDA-1220-CK SKH, D-SP-3481: Zapisnik sa Pete sednice CKSKJ od 28. 2. 1983.; HR-HDA-1220-CK SKH, D-15831: CK SKJ od 14. 3. 1983., Zaključci CKSKJ o aktualnim pitanjima javnog informisanja i zadacima Saveza komunista.

¹²³ HR-HDA-1616-PSRH, 2-3-13: Stenografske beleške sa razgovora predstavnika organa i organizacija SR Hrvatske i SR Srbije, održanog 4. 11. 1983. godine u Beogradu, 121.

će u Jugoslaviji tobože pobijediti staljinistička politika u odnosu na sredstva informiranja ili će sredstva informiranja nastaviti 'slobodoljubivom, slobodarskom i emancipacijskom ulogom i konceptom slobodnog novinarstva'.¹²⁴

Komentar je bio i priznanje da se zapravo jako malo napravilo, kao i pokazatelj promjena u Partiji, čija je moć kopnjela iz godine u godinu. Ona je samo dijelom uspjela napraviti što je u početku željela, *Danas* je privremeno primiren, s iznimkom Jože Vlahovića svi „problematični” novinari su ostali, a naklada i utjecaj lista strmoglavo su pali. Takvo stanje vladalo je do ljeta 1985., kad je s novim urednikom Mirkom Galićem tjednik postao otvoreniji, kritičniji i konkurentniji, što se odrazilo i na rast naklade.¹²⁵

Zaključak

Tjednik *Danas* bio je najveći novinsko-izdavački pothvat u Hrvatskoj 1980-ih. Počeo je izlaziti u razdoblju velike krize, tada još ekonomske, koja je upravo te godine bila najizraženija u SRH. Druga značajka jest da se pojavio u razdoblju koje se uobičajeno naziva „hrvatska šutnja”, što je bio bitan ograničavajući čimbenik, premda tjednik nije dovodio u pitanje komunistički sustav, tj. socijalističko samoupravljanje, a još manje Jugoslaviju. Vrlo brzo klasificiran je kao list koji prelazi postavljene granice, pa je u ljeto iste godine pokrenuta akcija njegova kažnjavanja. Zbog otpora OOSK tjednika to je trajalo nekoliko mjeseci i okončano u proljeće 1983. smjenom glavnoga i odgovornoga urednika. Njegov nasljednik kretao se u granicama tolerancije, što se odrazilo drastičnim padom naklade i marginalizacijom tjednika. Kažnjavanje *Danasa* zapravo je primjer sprječavanja javne kritike neprihvatljive partijskom rukovodstvu, premda ta kritika nije dovodila u pitanje nijedan od temelja komunizma i Jugoslavije. Kritika je spriječena preko načela demokratskoga centralizma i njegovom konkretnom provedbom u praksi. To je zapravo bio sukob unutar Partije u kojem su „deblji kraj” izvukli niže rangirani komunisti.

Arhivski i neobjavljeni izvori

HR-HDA-1220-CK SKH: Hrvatska, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond 1220, Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske, serije:

- D-dokumentacija, povjerljivi spisi.
- D-dokumentacija, obični spisi.
- Predsjednik CK SKH.
- Predsjedništvo CK SKH.
- Komitet za ONO i DSZ SRH.

¹²⁴ HR-HDA-1220-CK SKH, D-P-3736: Rezime rasprave o aktivnosti komunista SOUR-a „Vjesnika” u provođenju zaključaka 6. sjednice CKSKJ i 10. sjednice CKSKH od 15. 12. 1983., 4-5.

¹²⁵ NOVAK, *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, 804.

HR-HDA-1616-PSRH: Hrvatska, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond 1616, Predsjedništvo Socijalističke Republike Hrvatske.

Objavljeni izvori i tisak

Danas (Zagreb), 1982-1983.

„*Danas*” 1982.-1992. Rijeka: „Novi list”, 2002.

Informativni pregled, Centar CK SKH za informiranje i propagandu (Zagreb), 1981-1983.

Komunist (Zagreb), 1982.

Start (Zagreb), 1990.

Mrežni izvori

KULJIŠ, Denis. „Živ živat Živko Milić – pretjeruje”. Portal *Jutarnji list*, 21. 8. 2010. Pristup ostvaren 28. 5. 2023. <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/ziv-zivat-zivko-milic-pretjeruje-2123439>.

Literatura

Aktualna idejna pitanja i zadaci Saveza komunista. [Zagreb:] Centar CK-SKH za informiranje i propagandu, svibanj 1983.

BILANDŽIĆ, Dušan. *Hrvatska moderna povijest*. Zagreb: Golden marketing, 1999.

DEKIĆ, Mirko. *Upotreba Srbije. Optužbe i priznanja Draže Markovića*. Beograd: Beseda, 1990.

Jedanaesti kongres Saveza komunista Jugoslavije: dokumenti. Beograd: Izdavački centar „Komunist”, 1978.

KLASIĆ, Hrvoje. *Mika Špiljak: revolucionar i državnik*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2019.

LASIĆ, Stanko. *Krleža: kronologija života i rada*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1982.

MARIJAN, Davor. *Slom Titove armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987. – 1992*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga; Hrvatski institut za povijest, 2008.

NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena. „Karlovački tjednik – lokalne novine u socijalizmu”. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 53 (2021), br. 2: 255-276.

NOVAK, Božidar. *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2005.

RISTANOVIĆ, Petar. *Iluzija moći. Srpski kritički intelektualci i komunistički režim*. Beograd: Fondacija Aleksandar Nevski; IP Princip, Beograd, 2020.

RISTANOVIĆ, Petar. *Kosovsko pitanje 1974-1989*. Novi Sad; Beograd: Prometej; Informatika, 2019.

SELINIĆ, Slobodan. *Srbija 1980-1986. Politička istorija od Tita do Miloševića*. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, 2021.

TUBIĆ, Risto. *Enciklopedijski rječnik marksističkih pojmova*. Sarajevo: „Veselin Masleša”, 1974.

SUMMARY

The Party Leadership of Croatia and the Weekly *Danas* 1982-1983

The subject of this paper is the way the weekly *Danas* was treated by the Presidency of the Central Committee of the League of Communists of Croatia in the first year of its publication, during 1982 and 1983. *Danas* started being published in the second half of February 1982 and half a year later the periodical turned into a huge political issue. The newspaper appeared at a time of a general crisis; with its critical approach, at times even provocative, it frustrated the hardened and obsolete party elite which was determined to defend its hitherto inviolable position. Within a short period of time, the weekly attained a circulation of 120,000 copies, which testifies to its wide appeal as well as to its influence, which in fact distressed the party leadership. With the appearance of *Danas*, a critical public opinion started to come into being. The party leadership started to deal with the weekly in the summer of 1982 and temporarily discontinued it at the beginning of the following year. This was done by the replacement of the editor-in-chief with a new one, along with young associates who were willing to toe the party line. The result of the changes was a drop in circulation, which literally reduced the weekly to eking out an existence and having only marginal influence. The penalization of *Danas* was in fact an example of shutting down any public opinion unacceptable to the party leadership, through the principle of democratic centralism and its concrete implementation in practice. It was actually a conflict within the party in which lower-ranking communists lost out.

Keywords: Croatia; League of Communists of Yugoslavia; democratic centralism; political weekly *Danas*; media, public opinion